

Мазмұны

Бас редакторы: Асқарбек Ажар Қайырбекқызы	Тагаева А.Б. Оқушылардың тұлғалық дамуын қолдау: психологтың оқыту үдерісіндегі маңызды рөлі.....2
Редакция алқасы: Орынбаева М.М.	Рзагазиева А.А. Ұлттық тәрбие беруде Жамбыл Жабаев өлеңдерінің тәрбиелік мәні4
Редакция мекен-жайы: Тараз қаласы	Ирубаева А.В. Функционалдық сауаттылығын дамытудағы қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің маңызы.....6
Редакция телефоны: +7707 321 53 44 e-mail: zhurnalprint.kz@mail.ru	Жуманбаева С.Т. "Көркем еңбек сабағында инновациялар"8
Қазақстан Республикасы Ақпарат және қоғамдық даму министірілігінің № KZ80VPY00056110 куәлігі берілді.	Сембаева Ж.М. Қазақстан тарихы пәнінен жиынтық бағалау тапсырмалары...10
Айына 1 рет қазақ және орыс тілінде шығады.	Капышова Э.Т. «Білім берудің заманауи тәсілдері арқылы оқушылардың тарихи-танымдық құзіреттілігін дамыту».....13
Таралымы 1000 дана	Сагадатова Д.С. Пути повышения функциональной грамотности на уроках русского языка и литературы15
Теруге 15.12.2024ж берілді Басуға 15.12.2024ж қол қойылды Таралымы 1000 дана	Поливина А.А. Использование информационно-коммуникационных технологий на уроках физики.....18
Журнал zhurnal.print баспаханасында басылды.	Сары Р.Т. Электролиз заңдырының маңызы.....20
	Судейменова Г.О. Utilizing games in English language lessons in Kazakhstan: enhancing language learning and cultural engagement23
	Ақтай Т.С. Развитие орфографической зоркости.....25
	Байменова А.С. "Бастауыш сыныпта жаратылыстану бағытындағы пәндерді интеграциялау әдісі арқылы оқыту".....28
	Суетова С.М. Өзінді тексер.....31
	Илясова З.Б. Үзіліс кезінде демалуға арналған ережелерді сақтаймын. Хабарлы сөйлем. 29 – 32-жаттығулар.....35
	Изтурганов Е.Б. Математика мұғалімі оқушылардың шығармашылық ойлау қабілетін дамыту.....39
	Жайлыбаева А. Центрге тартқыш үдеу.....41
	Килибаева З.М. Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар пәнінің рөлі мен болашағы.....46
	Басжанова А.С. 6 санын қосу және азайту.....47
	Тәңірбергенев Ш.Н. Абай шығармашылығындағы рухани ізденістер мен заманының әлеуметтік мәселелері.....51
	Жумакалыева З.Ж. Жыл санау52
	Елжанов М.С. Спорттық және қозғалмалы ойындар. Волейбол ойыны.....56
	Аюбекова К.А. Использование нейросетей в начальных классах.....60
	Касымканова Э.А., Даутханова Ә.Т., Исалинова Г.Ж. Ұлттық құндылықтар - тәрбиенің түп қазығы (<u>Ұлттық сайыс</u>).....62

ОҚУШЫЛАРДЫҢ ТҰЛҒАЛЫҚ ДАМУЫН ҚОЛДАУ: ПСИХОЛОГТЫҢ ОҚЫТУ ҮДЕРІСІНДЕГІ МАҢЫЗДЫ РӨЛІ



*Түркістан облысы, Түлкібас ауданы, Майтөбе ауылы
«Ю.Гагарин атындағы жалпы білім беретін мектеп» КММ
педагог-психологы
Тагаева Ардақ Бекмахановна*

Қазіргі білім беру жүйесінде оқушылардың тұлғалық дамуы маңызды орын алады. Білім беру тек академиялық білімді меңгерумен ғана шектелмей, оқушылардың жеке басының қалыптасуын, эмоционалдық тұрақтылығын және тұлғааралық қарым-қатынас дағдыларын дамытуды қамтуы тиіс. Бұл үдерісте мектеп психологының рөлі ерекше, себебі олар оқушылардың психологиялық қажеттіліктерін анықтап, олардың толыққанды дамуына ықпал ететін маңызды мамандар.

Тұлғалық даму – бұл адамның өзіндік ерекшеліктерін, қабілеттерін, құндылықтарын және әлеуетін ашу мен жетілдіру үдерісі. Мектеп жасындағы балалардың тұлғалық дамуы олардың болашақ өмірге дайындық деңгейін, кәсіби және әлеуметтік жетістіктерге жету мүмкіндігін анықтайды. Осы кезеңде бала өзін-өзі тануды, өз эмоцияларын басқаруды, және өзгелермен тиімді қарым-қатынас жасауды үйренеді.

Психологтың міндеті – әр оқушының жеке ерекшеліктерін ескере отырып, олардың эмоционалдық, когнитивтік және әлеуметтік дамуына ықпал ету. Бұл үшін психологтар әртүрлі әдістер мен құралдарды қолданады, мысалы, диагностикалық тесттер, тренингтер және кеңес беру сеанстары.

Мектеп психологының оқушылардың тұлғалық дамуына қолдау көрсету үшін төмендегідей маңызды міндеттері бар:

1. Диагностика және бақылау

Психолог оқушылардың психологиялық жағдайын, темпераментін, мінез-құлық ерекшеліктерін, оқу қабілеттерін және эмоционалдық тұрақтылығын анықтайды. Бұл оқушылардың тұлғалық дамуы үшін бастапқы қадам болып табылады. Диагностика арқылы психолог әр оқушының мықты жақтарын анықтап, қандай салаларды дамыту керектігін шешеді.

2. Тұлғааралық қарым-қатынас дағдыларын дамыту

Оқушылардың тұлғалық дамуының маңызды аспектісі – бұл өзгелермен қарым-қатынас жасау қабілеті. Психологтар тренингтер мен ойындар арқылы оқушыларды эмпатияға, сыйластыққа және бірлесіп жұмыс істеуге үйретеді. Бұл дағдылар олардың әлеуметтік бейімделуіне көмектеседі.

3. Эмоционалдық интеллектті дамыту

Эмоционалдық интеллект – бұл өз эмоцияларын және басқалардың эмоцияларын түсіну және басқару қабілеті. Психологтар оқушыларды өз эмоцияларын тануға, оларды дұрыс білдіруге және конфликттерді шешуге үйретеді. Бұл қабілет әсіресе жеткіншек жасында өте маңызды, себебі осы кезеңде балалардың эмоционалдық тұрақтылығы жиі сынаққа ұшырайды.

4. Қиындықтарды жеңуге көмек көрсету

Оқушылар оқу барысында немесе жеке өмірінде әртүрлі қиындықтарға тап болуы мүмкін: оқу үлгерімінің төмендігі, сыныптастарымен конфликттер, өзін-өзі бағалаудың төмендігі, т.б. Мектеп

психологы мұндай жағдайларда кеңес беру және психологиялық қолдау көрсету арқылы оқушыларға көмектеседі.

5. Ата-аналармен және мұғалімдермен жұмыс істеу

Психолог тек оқушылармен ғана емес, олардың ата-аналарымен және мұғалімдерімен де тығыз жұмыс істейді. Ата-аналарға баланың тұлғалық дамуындағы рөлін түсіндіру және оларға дұрыс тәрбие беру бойынша кеңес беру маңызды. Мұғалімдерге оқушылардың психологиялық ерекшеліктерін ескеріп, оқыту тәсілдерін бейімдеуге көмек көрсетіледі.

Мектеп психологтары оқушылардың тұлғалық дамуын қолдау үшін әртүрлі әдістерді қолданады. Олардың ішінде:

1. Диагностикалық құралдар. Оқушылардың тұлғалық ерекшеліктерін анықтау үшін арнайы тесттер мен сауалнамалар қолданылады. Мысалы, темпераментті, мотивация деңгейін, өзін-өзі бағалауды анықтайтын тесттер.

2. Тренингтер мен психологиялық ойындар. Оқушылардың эмоционалдық және әлеуметтік дағдыларын дамытуға бағытталған тренингтер мен ойындар өте тиімді. Олар командада жұмыс істеу, өзін-өзі бақылау, және көшбасшылық қабілеттерін дамытуға ықпал етеді.

3. Индивидуалдық және топтық кеңес беру. Психологтар оқушылармен жеке кездесулер немесе топтық сеанстар өткізіп, олардың мәселелерін талқылайды. Бұл әдіс эмоционалдық қолдау көрсетіп, қиындықтарды шешуге көмектеседі.

4. Психологиялық профилактика. Психологтар оқушылар арасында стресті басқару, буллингтің алдын алу, және психологиялық денсаулықты сақтау бойынша семинарлар ұйымдастырады.

Тұлғалық даму – бұл тек жеке тұлғаның дамуы ғана емес, сонымен бірге мектептің жалпы оқу үдерісіне де әсер ететін фактор. Тұлғалық дамыған оқушылар:

- Өздерінің оқу мотивациясын жоғарылатады;
- Өзін-өзі ұйымдастыру дағдыларын жетілдіреді;
- Құрдастарымен және мұғалімдерімен тиімді қарым-қатынас жасайды;
- Конфликттерді бейбіт жолмен шешеді;
- Жоғары өзін-өзі бағалауға ие болады.

Мұның бәрі оқушылардың академиялық жетістіктеріне және болашақта әлеуметтік бейімделуіне ықпал етеді.

Оқушылардың тұлғалық дамуы – бұл кешенді және үздіксіз үдеріс, оның тиімділігі көбіне мектеп психологының жұмысына байланысты. Психологтар оқушыларға өз әлеуетін ашуға, эмоционалдық және әлеуметтік дағдыларын дамытуға көмектеседі. Олар оқушылардың тек білім алушылар ғана емес, толыққанды тұлға ретінде қалыптасуына ықпал етеді. Мектеп психологының қолдауы мен бағыттауы арқылы әр оқушы өз мүмкіндіктерін жүзеге асырып, болашақ өмірге дайын бола алады.

ҰЛТТЫҚ ТӘРБИЕ БЕРУДЕ ЖАМБЫЛ ЖАБАЕВ ӨЛЕҢДЕРІНІҢ ТӘРБИЕЛІК МӘНІ



*Ақмола облысы, Целиноград ауданы
«Арайлы ауылының жалпы орта білім беретін мектебі» КММ
Қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі, педагог-сарапшы
Рзагазиева Ардақ Арғынбаевна*

Балалар мен жастардың патриоттық санасын дамытуда Жамбыл өлеңдерінің алатын орны ерекше. Отаншылдық сезім – ұлт рухының деңгейінің айнасы, өлшемі. Жамбыл шығармалары – халқымыздың асыл мұрасы. Ол ел болашағы ұрпақтарымызды сусындатып, ұлтшылдық пен отаншылдыққа баулитын, өз елін, мемлекетін көздің қарашығындай қорғайтын, бойында ұлттық санасы қалыптасқан тұлғаларды тәрбиелеп шығарудың құралы болмақ.

Ақын, жыршы, айтыскер Жамбыл шығармашылығының ерекше тұсы – ақын өлеңдеріндегі ұлттық бояудың шебер де көркем үлгісіне толы отаншылдықты дәріптейтін шумақтары. Тегеурінді, қуатты поэзияның ерекше бір өкілі Жамбыл Жабаевтың қай өлеңін алсаң да, оның халық ауыз әдебиетінің бай мұраларын, көшпенділер философтері – жыраулардың асқақ үнін, елім деп жырлаған жүрек лүпілін, Отан деп аттандаған даусын, қазақтың қара өлеңінің сырлы сазын, мұңлы, жылы лебізін түйсінесің. Жамбыл Жабаевтың шығармашылық мұрасынан біз көркем тіркестерді де, тамаша дастандарды да, алғыр айтыстарды да, үгіт-насихат, сын өлеңдерді де ұшыратамыз. Мұның өзі ақын шығармаларының тақырыптық ауқымы өте кең болғандығын көрсетеді. Қазіргі заман талаптарына сәйкес отаншылдық рух, ұлттық құндылықтары басым Жамбыл шығармалары баланың өзіндік пікір, «Мен» менталитетінің дамуына ықпал етеді. Ұлтжанды азамат, бәсекеге қабілетті жеке тұлға қалыптастыруға қол жеткізу мақсатында Жамбыл шығармаларын талдап оқытудың баға жетпес орны бар. «Заманның ағымын аңғарған, кедейдің күйін көрген, әділетсіздікті жан-тәнімен сезінген Жамбылдың тұла бойын ендігі жерде ашу-ыза кернейді, жұртқа бірдей өмірді аңсайды. Намысын кекке жаныған, көптің көкейіндегісін таныған Жамбыл байдан гөрі жүрегі, ары, пейілі таза кедейді жақыным деп таниды, солардың туын көтереді. Қоғамдағы теңсіздік ақынды тез есейтеді, ащы тілін, азаматтық үнін шығарады. Бұл шынында да көпшіліктің кисе киімге, ішсе тамаққа жарымаған; құлағынан күн көрінген, сіңірі шыққан, соры қайнаған, кісіні байлығына, мансабына қарай сыйлаған уақыт еді. Балбыраған бай мен қалжыраған кедейдің арасы жер мен көктей еді. Осының бәрін көзімен көріп, жанымен сезінген ақын көпшіліктің сөзін сөйлейді; ендігі жырлайтыны да сол «туғалы сөзі өтпеген, қолы есеге жетпеген, құлшылықтан кетпеген» кедейдің күйі, жарлы мен жалшының өмірі болады»[деп баға берген зерттеуші ғалым, сөз зергері Мырзатай Жолдасбеков еңбегінде үлкен сыр бар. Жерден, малдан айырылған жұрттың тұрмысы жүдеп, рухы жадап, ел күйзеліске ұшырады. Он бес жасынан өлең айта бастаған Жамбылдың шығармаларынан отаншылдық рухты қалыптастыратын ұлағатты ойлары мен тәлімдік сөздерінің орны ерекше «Алатау» өлеңінде ақын: «Тізілген таулары бар Жетісудың, Ішінде орман, тоғай біткен нудың, Дариядай тулап аққан сол таулардан, Көресің тамашасын аққан судың. Есепсіз тау суреті көз жетпейтін» » деп Отанды қорғау, нығайту гүлдендіру жолында еңбек еткен тұлғаның азаматтығы байқалады. Жамбыл өлеңінің негізі өзінің бай тәжірибесіне сүйене отырып, келер ұрпақты еңбекке, өнер білімге, отбасын, туған өлкесін, отанын сүйуге баулу. Оның басты қағидасы Отанға, өзінің халқына, Атамекенге деген сүйіспеншілік

болып табылады. Бұл өз еңбегімен, жанкешті ерліктерімен елінің беделін арттырып, халқының абыройын асыратын қазақстандық тұлғаны тәрбиелеу болып табылады.

Қазіргі күнде маңызын жоймаған міндет - жас ұрпақты ұлттық құндылықтарға бағыттау, азаматтық пен патриотизмге, өз Отаны – Қазақстан Республикасына сүйіспеншілікке, халық дәстүрлерін қастерлеуге тәрбиелеу. Ал жыр алыбы Жамбыл дастандары мен өлеңдері осы ұлттық рухты қалыптастыру, көтеру қажеттігін өтейді. Жамбыл ақынның өлеңдерінің өн бойынан қазақ халқының ұлттық ерекшелігі көрініс береді. Туған жер, Отан – Жамбыл Жабаевтың ерекше шабытпен жырлаған тақырыптарының бірі. Автордың туған жерге арналған әрбір өлең жолдары қазақтың кең байтақ жерінің дархан табиғатымен үндесе жырланады. Қазақ халқының сұлулыққа толы, әсем табиғаты арқылы қазақ жерінің ұлттық қасиетін танытады. Ақынның шумақтарынан даланың әсем бір көрінісі көз алдыға келеді. Мысалы, ақын туған жердің әсем байлығын «түрлі аңдар мекен етіп, өніп-өсіп, жүреді бір-бірімен боп тілектес», «еліне мекен етіп еңбек қылған, жегізер аямастан түрлі жеміс», қазақ даласының ұлттық көрмесіндей тамаша табиғатымен байланыстыра суреттейді. Тірлік көзі, әрекет иесі табиғат адамға берер олжасымен, жомарт мінезімен қасиетке ие болған да, аса бір асқақ поэзияға бөленген. Табиғатқа тамсану, оның рахатына бөлену сезімін жырлау тақырыбы жер сүю, ел сүю тақырыбымен, ұлт-азаттық тақырыппен ұласа бастайды. Жамбыл ақынның қай өлеңін алып қарасаңыз да дала мен қазақты егіз ұғым ретінде жырлайды, дала суретін ел тірлігімен астастыра отырып қазақ халқының тұрмыс-тіршілігіне, салт-ғұрпына қанықты бедерлі шумақтар тудырады. Елді жақсыға ұмтылдырып, жаманнан жирендіру мақсатында айтқан ойшыл, ғибратшыл шығармалары биік орынға ие. Ел сүю тақырыбы көбінесе елге тұлға болып тұрған азаматтарды насихаттаумен жырланады.

Ел сүю, ел қамын ойлау сезімі қанаттандырған жыраудың нақыл-насихат сөзі алдымен нағыз ер жігіттің бейнесін көз алдыға әкеледі. Сол арқылы халық, халықтың ар-намысы мен абырой-беделі паш етіледі. Ақынның өлең шумақтарындағы қазақы ауылдың, қазақ жігітінің көрінісі бейнелі суретімен әсерлі. Өз өлеңдері арқылы жас жігіттің бойында ізгілік, жігіттік, жақсылық атаулыға деген сезімін оятып, жамандық атаулыдан сақтандырып, адамгершілік пен отаншылдық рух қасиеттерін дарытуға тырысқан. Оған ақынның «Артықша туған азамат» өлеңі дәлел бола алады. «Елі үшін туған ерлердің, алды-арты дария кең болар», «Артықша туған азамат, халыққа үлкен бел болар» деп ақын қазақ ауылының тұрмысымен байланыстыра суреттеп, отаншыл азаматтың бейнесін сипаттап береді. Ақын осы өлең арқылы оның қадір тұтатын қасиеттері: шыншылдық, қажырлы, жігерлілік, әділдік, серттен таймайтын адалдықты ту еткен нағыз Отанды сүйетін азамат екенін көре аламыз. Яғни, қашанда көмек қолын соза алатын, адамгершілігі мол патриот тұлғаны айтады. Қазақ елінің тарихын насихаттап, өскелең ұрпақты ұлтжанды етіп тәрбиелейтін, тәуелсіздікті насихаттайтын өлең.

Жеке тұлғаны адамгершілік жағынан қалыптастыру оның өмірге алғашқы келген күінен басталады. Адамгершіліктің бастапқы сезімдері мен түсініктерін қалыптастыруда отбасының маңызы зор. Ата-ана бала тәрбиесіне ерекше көңіл бөліп, бағыт-бағдар беріп отыруы тиіс. Жамбыл Жабаевтың балаларға арнаған «Бесік жыры» өлеңі жанашыр атаның бүкіл қазақ ұлдарына арнаған өсиет сөздері деп білеміз. «Отанымның сүйікті Бөбегінің бірісің!- Бәрінен де сен сұлу, Бәрінен де ер сұлу» деп бөбекті әлдилеп, өбектейді. Өлең арқылы Отан мүддесі жолында жасаған ерлік істердің ұлылығын жете түсіндіріп отырады. Ақын «Мектеп балаларына» өлеңінде «Сананың ашып көздерін, Кітаптың білім сөздерін, Өмірдің талай кездерін. Біліп ата-ананың Бұрын қалай қиналып, қынжылумен келгенін, Көріп ойға түйесің» деп үлкендермен қарым-қатынас жасаудағы бірқатар адамгершілік құндылықтар мен адами қасиеттердің мәнін түсіндіреді. Білім алған баланың отбасына,

жақын адамдарына деген сүйіспеншілігі артады. Ол алдында тұрған міндеттерді өзінің шешуі керектігін біледі.

Отаншылдық рух тәуелсіз еліміздің әлемдік өркениет көшіне қосылып, дүниежүзілік қауымдастықтан лайықты орнын алуына мүмкіндік беретін күш. Отаншылдық сезімнің қалыптасуына Жамбыл өлеңдерінің орны зор. Мәңгілік егемендіктің болашағы ұлттық құндылықтармен сусындаған жас жеткіншектеріміздің қолында. Демек, Жамбыл шығармаларындағы азаматтық үн, ұлттық рух, ұлжандылық сезім – тек білім емес, тәрбиенің де асыл кені. Міне, осы шығармалар арқылы халқымыздың ғасырлар бойы жинақтаған рухани құндылықтарын бала бойына сіңіріп, өз елінің, Отанының адал азаматын тәрбиелей аламыз.

ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМУДАҒЫ ҚАЗАҚ ТІЛІ МЕН ӘДЕБИЕТІ ПӘНІНІҢ МАҢЫЗЫ



*Ақмола облысы, Целиноград ауданы
«Арайлы ауылының жалпы орта білім беретін мектебі» КММ
Қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі
Ирубаева Анастасия Валерьевна*

Қазақ тілін оқытуда оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамытудың теориялық негіздері оқушылардың қазақ тілін меңгеруі барысында жүйелі ойлауын дамытып, мектепте алған білімінің өмірдің қай саласында да тірек болуын қамтамасыз ететін тиімді әдістемелік жүйе жасауға және қолдануға мүмкіндік береді. Ұлт тағдыры мен ұрпақ тағдырын бөліп қарай алмаймыз. Еліміздің ертеңгі тірегі ой-өрісі дәуірмен үндес, заманмен қарайлас, төрткүл дүниеге ойлы көзбен қарап, ескі сұрлеуді естен шығарып, жарасымы мол сабақтастықты, өмір дамуындағы жаңалық дәстүрді саралай отырып, тізбектелген уақыт көшіне есе жібермеуге бел байлайтын да сол ұрпағымыз. Салтын сақтап, шырайлы қазақ тілінде сөйлету біздің парызымыз.

Оқу- тәрбие үрдісінде оқушыларды отансүйгіштікке, ерлікке, адалдыққа, елін, жерін қорғауға, шыншылдыққа тәрбиелеу қажет. Қазіргі жағдайда рухани - азаматтық тәрбиенің өлшемдік көрсеткіштері:

- Өзін-өзі мемлекеттің азаматы ретінде сезінуі;
- Отанына деген сүйіспеншілік сезімінің болуы;
- Мемлекеттік рәміздер мен халықтың дәстүрлерін білу;
- Халықтың өткен тарихын білудің қажеттілігі;

Қазақ тілін оқытуда оқушылардың сауаттылығын қалыптастыра отырып, тіл үйрену белсенділігін арттыру үшін интернет-технологияны қазақ тілін оқыту әдістемесінің орнықты бір компонентіне айналдыру керек. Сол үшін бүгінгі күннің талабы білімді де білікті ұстаз еңбегі арқылы білімді шәкірт тәрбиелеу.

Ілім-білімге үйрететін ортаның жүрегі болып табылатын мұғалім білім сапасын көтерудің негізгі тетігі болумен қатар, оның теориялық білімі мен кәсіби шеберлігі, шығармашылық қызметі заманауи талапқа сай болуы шарт.

Өзектілігі :

Жаңаны тез, өз бетімен игеріп, дұрыс түсінетін, даулы мәселелерді оң шеше білетін, істің мағынасын терең және нақты түсінуге тырысатын байқағыштық қасиеті өте жақсы дамыған, сауатты

сөйлейтін, білімді нақты игеріп, оны практикада асыратын, теориялық білімді тез меңгеріп, болжам жасай алатын жеке тұлға қалыптасады:

1. Функционалдық сауаттылықты қалыптастырудың педагогикалық шарттары - оқушылардың оқу-танымдық құзіреттіліктерін дамытудың негізі.

2. Оқушылардың білім алуының нәтижелерін бақылау және мәселені шешу;

3. Оқушылармен топтық жұмысты ұйымдастыруда теориялық және практикалық даярлығы;

4. Бірлескен әдістерді қолдану арқылы мәселелерді шешу.

5. Сабақта оқушыға бағытталған пәнге байланысты біліктілікті қалыптастыруды жобалау қабілеттерін жеткіліксіз меңгеруі;

Мақсаты: Сауаттылық ұғымының нақты мазмұны дара тұлғаның дамуына қойылатын қоғамдық талаптарға байланысты құбылмалы сипатқа ие болады. Ол қарапайым оқу, жазу біліктіліктерінен бастап адамның әлеуметтік үдерістерге саналы түрде қатысуына мүмкіндік беру. Пәндік білімдеріне, ептіліктеріне және дағдыларына сүйене отырып, оқу пәндері арқылы функционалдық сауаттылықты дамыту.

Міндеті:

– оқу мен жазу сауаттылығын дамытуға арналған белсенді стратегияларды қолдану;

– талаптарға сәйкес тапсырма құруды үйрену;

– оқушы құзырлығын бағалаудың қалыптастырушы және жиынтық стратегияларын үйрену.

Болжам:

Оқушылар қоғамның толыққанды мүшесі болу үшін қажетті белгілі бір білім мен машықтар жиынтығын қаншалықты жақсы меңгергенін бағалауды көздейді. Басқаша айтқанда, оқушылардың ересек өмірге араласуға дайындық дәрежесі бағаланады.

Жалпы функционалдық сауаттылық деген ұғымды таратып айтар болсақ, адамдардың (жеке тұлғаның) әлеуметтік, мәдени, саяси және экономикалық қызметтерге белсене араласуы және өмір бойы білім алуына ықпал ететін базалық факторы. Яғни бүгінгі жаһандану дәуіріндегі заман ағымына қарай ілесіп отыруы.

Қазақ тілін оқытудың басты мақсаты — қазақ тілінің төменде көрсетілген басты қызметтерін теориялық және практикалық тұрғыдан меңгерту, өмірлік жағдаяттарда еркін әрі сауатты қолдануға дағдыландыру.

- Қазақ тілінің қатынас құралы ретіндегі қызметін ұғындыру және меңгерту.
- Қазақ тілінің адамның сезімді білдіру қызметі ерекшелігін меңгерту.
- Қазақ тілінің танымдық қызметін меңгерту.
- Қазақ тілінің адам ойын білдіру қызметін меңгерту.
- Қазақ тілінің кумулятивтік, яғни қазақ халқының тарихы мен мәдениетін жинақтаушы, қызметін меңгерту.

Қазақ тілі жүйесінің барлық ішкі элементтері мен категорияларының қызметі, түптеп келгенде, қазақ тіліндегі мәтінді құруға бағытталады, соған арналады. Қазақ тілінің иегері болып табылатын әрбір адамның танымдық үдерісін санасына тіл арқылы таңбалауы, ішкі сезімін тіл көмегімен сыртқа шығаруы, басқа адаммен тілдік қарым-қатынасқа түсуі — қазақ тілі жүйесіндегі кішісінен бастап ең ірісіне дейінгі элементтердің түрлі грамматикалық байланыстарға түсуі арқылы сөйлеуші адамды «коммуникантқа» айналдыру қызметі деп түсініледі.

Қазақша сөйлеуші адамның толыққанды коммуникантқа айналуы үшін оның тек сөздің тура мағынасын біліп қоюы, сол тура мағынадағы сөздерді ғана грамматикалық байланыстар мен қатынастар арқылы сөйлем етіп құра алуы тым жеткіліксіз. Бұл мәселе тек қазақ тілін үйренуші

өзгетілді адамдарға ғана байланысты деп ойламауымыз керек. Қазақ мектебіндегі, қазақы ортадағы қазақтарға да қазақ тілін коммуникативтік бағдарда оқытудың маңызы тіл дәрежесінің биіктігін ойы мен сана биіктігіне теңдестіре алатындай жүйе жасау және тәжірибеде қолдану болып табылады.

Бұл сабақтың тиімділігі, ең алдымен, оқушылардың іші пыспайтын, оқу іс-әрекеттеріне толы, нәтижесі жоғары деңгейде болу керек. Ол үшін мұғалім сабаққа даярлығын тиімділікті арттыру мақсатында құруы керек. Сөз жоқ, мұғалімнің кәсіби шеберлігі мен білімінің жан-жақтылығы, деңгейі жоғары болуы бұл ретте үлкен орын алады. Қорыта келе оқушының функционалдық сауаттылығын арттыруда сабақ жоспарын әзірлеу — сабақтың әдістемелік сценарийін жасау — мұғалімнен режиссерлік қабілеттен кем емес таланттылығымен байланысты. Сабақтың әдістемелік сценарийінде сыныптағы әр оқушының «өзінді ролі» айқын берілуі керек. Сабақтың барлық кезеңдерінде мұғалімнің сабақ берушілік қана емес, басшылық, жетекшілік, қолдаушы, ынтымақшылдық болмысы айқын сезіліп тұруы тиіс. Оқушы қызығушылығын арттыру барысында түрлі тәсілдермен байланысса сабақ нәтижелі болады. Мысалы: «Қызықты грамматика әлемінде», «Квест-сабақтар», «Жоба сабақтар», «Ойын сабақтар» сияқты оқу іс-әрекеттері белсенді өтетін түрлермен көбірек ұйымдастырылуы арқылы оқушылардың өз бетімен қазақ тілі меңгеру дағдыларын қалыптастыруға мүмкіндік мол болады.

"КӨРКЕМ ЕҢБЕК САБАҒЫНДА ИННОВАЦИЯЛАР"



*Ақмола облысы, Целиноград ауданы
«Арайлы ауылының жалпы орта білім беретін мектебі» КММ
Көркем еңбек пәнінің мұғалімі, педагог-модератор
Жуманбаева Сабира Тұрсынбековна*

Қазіргі қоғамның жаһандану үдерісінде адамзаттың ғылыми-техникалық прогресс жетістіктерімен жаңа еңбек салаларының қалыптасып дамуына ықпал етуде. Ол адам еңбегінің икемді, қолайлы және тиімді орындалуына мүмкіндіктер жасап келеді. Соның бірі, өндіріс пен қызмет көрсету салаларында замануи материалдардың пайда болуы, инновациялық технологиялардың, акпараттық-коммуникациялық технологиялардың үдемелі даму болып табылады.

Осы замануи инновациялық технологиялар барлық қоғамның инфрақұрылымдарына үйлесімді енгізілуі негізінде тұрпайы еңбек түрлері еңбек нарығында жойылып, жаңа еңбек түрлерінің қалыптасуына ықпал етіп келеді. Соның салдарынан қазіргі еңбек нарығында жаңа мамандықтар пайда болып, олардың еңбек мазмұны да жиі өзгерістерге ұшырып келеді. Осыған куә болатын үлгілерге өндірістердегі автоматтандырылған қондырғылармен өнімді жасау, сол сияқты қызмет көрсету салаларында кішігірім құралдар мен аппараттардың кеңінен қолданылып, маманның еңбек операцияларын жеңілдетуге үлкен көмегі тиіп келеді. Бұл үлгідегі құрал-жабдықтар қазіргі өндірісте, қызмет көрсету саласында және тұрмыста да кең орын алып келе жатқаны белгілі.

«Көркем еңбек» пәнін оқытудың мақсаты – жеке тұлғаның қалыптасуы және өз ойын білдіруінің негізі ретінде, рухани-адамгершілік мәдениетін дамыту, шығармашылық, кеңістіктік-образдық ойлауын, көркемдік-технологиялық білімінің негізін қалыптастыру. Оқу бағдарламасының мазмұны көркемдік-шығармашылық іс-әрекеттің алуан түрін қарастырады. Сабақта іске асырылатын

көркемдік іс-әрекеттің түрлерін «Көркем еңбек» пәнінің мұғалімі анықтайды. Сонымен бірге міндетті түрде көркемдік іс-әрекеттің үш түрі жүзеге асырылады: конструктивті, бейнелеу, сәндік.

Көркем еңбек пәнін өткізуде көптеген жаңа технологияларды пайдаланып, оқушының жаңа материалды толық игеруіне баса назар аударудамыз. Бұл жаңа технологияларды негізгі үш топқа бөліп қарастыруымызға болады:

1. Ойындық технология - мәнді өмір жағдаяттарын үлгілеу және оның шешімін іздестіруге құрылады. Жетекші әдісі – ойын. Оны ұйымдастыру түрлері: іскерлік, рөлдік, оқиғалық және білімдік ойындар.

2. Коммуникативтік технология – мүмкін болған барлық ақпараттарды қатыстыра отырып, оқу үрдісі оқушының өзара белсенді әрекетіне, қатынасына құрылады. Жетекші әдісі – қарым – қатынас. Оны ұйымдастыру түрлері: өзара, жұптық, топтық оқу т.б.

3. Зерттеу технологиясы – проблемалық ізденіске, жаңалықтар ашуға құрылады. Жетекші әдісі – проблемалық оқыту әдісі.

Осылармен бірге саралап, жеке дара, жеделдетіп оқыту, оза оқыту, деңгейлеп оқыту, оқу мен жазу арқылы сын тұрғысынан ойлау т.б. технологиялар көп қолданыс табуда. Бұл технологиялардың бәріне ортақ, негізгі мақсаты – жеке тұлғаны дамыту, оқуға шығармашылық ендіру, мұғалім мен оқушы арасындағы ынтымақтастық, өзара әрекеттестік сипатындағы жаңа әлеуметтік қатынастың пайда болуы, т.б. Оқыту технологияларын оқу мазмұны мен оқушылардың жас және психологиялық ерекшеліктеріне орай тандап, тәжірибеде сынап қараудың маңызы зор. Қазіргі білім беру саласындағы оқытудың озық технологияларын меңгермейінше сауатты, жан-жақты маман болу мүмкін емес. Жаңа технологияны меңгеру мұғалімнің интеллектуальдық, кәсіби, рухани, азаматтық және де басқа көптеген адами қабілетінің қалыптасуына игі әсерін тигізеді, өзін-өзі дамытып, оқу-тәрбие үрдісін тиімді ұйымдастыруына көмектеседі. Оқытуда оқушының еңбек біліктері мен шығармашылық қабілетін дамыту үшін жаңа ақпараттық технологияны пайдалануға да мүмкіндіктер көбеюде. Еңбек ету үрдісін даралауда оқушыны жеке тұлға ретінде қабылдау, яғни оқушының өзіндік танымдық іс-әрекетін қалыптастыруға бағыттау, білім беруде жеке оқытуды дамыту көзделуі қажет.

Модульдік оқыту технологиясы. Тігін бұйымдарын модельдеу

Модульдік оқыту технологиясы - балаларға жеңілдік жасап, оқушы мен мұғалім қарым - қатынасына теңдік жағдай жасап, оқушыларды қатты қыспай, еркін сөйлеп қызықтырушы көрнекілікпен баланы баулап, алып кету. Жас ұрпақты қоғамдық өмірге, отбасындағы қызметке, кәсіпке даярлау, үнемі өзгеріп отыратын әлемде өмір сүретіні туралы түсінікті қалыптастыруды міндеттейді. Бұған жету үшін басқаруды дамытуға бағытталған жаңа модельдерді көп қолданған жөн. Әр пән мұғалімі жаңа технологияларды меңгеріп, пәнаралық байланыс, кірістіру сабақтарын кеңінен қолдану қажет. Себебі оқушы алған теориялық білімін іс жүзінде қолдана отырып, оны өмірімен, өзінің іс - әрекетімен байланыстыра білгенде ғана өзіне де, қоғамға да пайдасын тигізе алады. Жас өспірімдерді еңбекке тәрбиелеудің жалпы міндеттері бірнеше жеке міндеттерді орындау арқылы іске асырылады. Олар білім алушыларды еңбекке практикалық тұрғыдан даярлау. Білім алушының ынтымақ және қабілетін дамыту еңбек тәрбиесіндегі жеке міндеттердің бірі. Халық шаруашылығында автоматтарды, компьютерлерді, т. б қолдану барлық мамандардан жоғары техникалық сауаттылығы талап етеді.

ҚАЗАҚСТАН ТАРИХЫ ПӘНІНЕН ЖИЫНТЫҚ БАҒАЛАУ ТАПСЫРМАЛАРЫ



*Ақмола облысы, Целиноград ауданы
«Шұбар жалпы орта білім беретін мектебі» КММ
тарих пәнінің мұғалімі, сарапшы
Сембаева Жанар Мерекеевна*

Қазақстан тарихы пәні – оқушыларға елдің тарихи кезеңдері, мәдениеті мен қоғамның дамуы туралы білім беретін маңызды пән. Оқу үрдісінде оқушылардың білімін бағалау мақсатында жиынтық бағалау тапсырмалары маңызды рөл атқарады. Мұндай тапсырмалар оқу бағдарламасының негізгі тақырыптарын қамти отырып, оқушылардың білімін, түсінігін, талдау және қорытынды жасау қабілеттерін тексереді.

5-сынып оқушыларына арналған Қазақстан тарихы пәнінен жиынтық бағалау тапсырмалары оқушылардың елдің тарихын, мәдениетін және қоғамның даму кезеңдерін игеру деңгейін анықтауға бағытталған. Бұл тапсырмалар оқушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкес, олардың негізгі дағдыларын (білу, түсіну, қолдану, талдау) дамытуға көмектеседі.

Жиынтық бағалау мақсаты

Жиынтық бағалау:

Оқушылардың тақырыпты қаншалықты меңгергенін анықтау;

Тарихи оқиғалар мен фактілерді талдай білу қабілетін тексеру;

Логикалық және сыни ойлау дағдыларын дамыту;

Мәтінмен, картамен және тарихи деректермен жұмыс істей білу қабілетін бағалау.

Жиынтық бағалаудың түрлері

Қазақстан тарихы пәнінде жиынтық бағалау екі негізгі форматта жүргізіледі:

1. Бөлім бойынша жиынтық бағалау (БЖБ)

Бұл бағалау белгілі бір бөлім аяқталған соң өткізіледі. Ол оқушының нақты тақырыпты қалай меңгергенін анықтауға бағытталған.

2. Тоқсан бойынша жиынтық бағалау (ТЖБ)

Бұл тоқсан соңында өткізіліп, оқушының тоқсан бойы алған білімін қорытындылауға арналған.

Тапсырма түрлері

1-тоқсан. Ежелгі адамдардың өмірі

Тапсырма 1. Таңдаулы жауапты сұрақ

Ежелгі тас дәуірінде адамдар қандай құралдарды қолданған?

a) Металл құралдар

b) Тастан жасалған құралдар

c) Дөңгелек

d) Қағаз

Тапсырма 2. Қысқа жауапты тапсырма

Ежелгі адамдардың негізгі кәсібін атаңыз.

Жауабыңыз: _____

Тапсырма 3. Толық жауапты тапсырма

Ежелгі адамдардың отты пайдалануы олардың өмірінде қандай өзгерістер әкелді?

Тапсырма 4. Дерекпен жұмыс

Суретте ежелгі адамның өмірі бейнеленген. Сурет бойынша олардың өмір салтын сипаттаңыз.

2-тоқсан. Алғашқы мемлекеттер

Тапсырма 1. Таңдаулы жауапты сұрақ

Сақтардың патшайымы Томирис қандай оқиға арқылы танымал?

- a) Парсы патшасы Кирмен шайқасы
- b) Ұлы Жібек жолын салу
- c) Алтын адамды табу
- d) Егіншілікпен айналысу

Тапсырма 2. Қысқа жауапты тапсырма

Сақтардың шаруашылығының негізгі түрлерін атаңыз.

Жауабыңыз: _____

Тапсырма 3. Толық жауапты тапсырма

Алғашқы мемлекеттердің қалыптасуы Қазақстан жерінде қалай жүрді? Олардың маңыздылығын сипаттаңыз.

Тапсырма 4. Картамен жұмыс

Картадан сақтардың мекендеген жерлерін анықтаңыз және сипаттаңыз.

3-тоқсан. Ұлы Жібек жолы және ортағасырлық мемлекеттер

Тапсырма 1. Таңдаулы жауапты сұрақ

Ұлы Жібек жолының негізгі қызметі қандай болды?

- a) Әскери қатынас
- b) Сауда және мәдени алмасу
- c) Егіншілік жұмыстары
- d) Жер өңдеу

Тапсырма 2. Қысқа жауапты тапсырма

Ортағасырлық Қазақстанда Ұлы Жібек жолының маңыздылығын атаңыз.

Жауабыңыз: _____

Тапсырма 3. Эссе жазу

"Ұлы Жібек жолы – мәдениеттерді байланыстырушы көпір" тақырыбында шағын эссе жазыңыз.

4-тоқсан. Қазақ хандығының құрылуы

Тапсырма 1. Таңдаулы жауапты сұрақ

Қазақ хандығының негізін қалаған хандар:

- a) Жәнібек пен Керей
- b) Абылай хан
- c) Әбілқайыр хан
- d) Барақ хан

Тапсырма 2. Қысқа жауапты тапсырма

Қазақ хандығының құрылу себептерін атаңыз.

Жауабыңыз: _____

Тапсырма 3. Толық жауапты тапсырма

Қазақ хандығының құрылуының тарихи маңызы неде?

Тапсырма 4. Дерекпен жұмыс

Берілген тарихи дерекке сүйене отырып, Қазақ хандығының алғашқы кезеңіндегі қиындықтарды сипаттаңыз.

Бағалау критерийлері

1. Тақырып бойынша негізгі мәліметті білу және түсіну.
2. Жауапты нақты, қисынды және дәлелді түрде жеткізу.
3. Картамен, деректермен жұмыс істеу қабілеті.
4. Тарихи оқиғаларды сипаттау және олардың маңыздылығын түсіндіру.

Бұл тапсырмалар 5-сынып оқушыларының жас ерекшеліктеріне сай құрастырылған және олардың тарихқа қызығушылығын арттыруға бағытталған.

Жиынтық бағалау тапсырмалары әртүрлі болуы мүмкін:

1. Таңдаулы жауапты тапсырмалар

Оқушы бірнеше жауап нұсқасының ішінен дұрыс жауабын таңдайды.

2. Қысқа жауапты тапсырмалар

Оқушылар қысқаша жауап жазады немесе белгілі бір фактіні көрсетеді.

3. Толық жауапты тапсырмалар

Мұнда оқушылар сұраққа толық, негізделген жауап беруі тиіс.

4. Дерекпен жұмыс

Оқушылар тарихи деректер, карталар немесе диаграммалар бойынша тапсырмалар орындайды.

5. Эссе жазу

Оқушылар берілген тақырып бойынша шағын эссе жазады.

Тапсырмаларды құрастыру талаптары

Тапсырмалар білім алушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкес болуы тиіс.

Барлық тарихи кезеңдер қамтылуы қажет (ежелгі дәуірден тәуелсіздікке дейін).

Тапсырмаларда тарихи деректерді, карталарды және кестелерді қолдану ұсынылады.

Оқушылардың жоғары деңгейлі дағдыларын (талдау, салыстыру, қорытындылау) бағалайтын тапсырмалар болуы қажет.

Бағалау критерийлері

Жиынтық бағалау тапсырмалары үшін нақты бағалау критерийлері белгіленеді. Бұл оқушылардың жауабының дұрыс әрі әділ бағалануына мүмкіндік береді. Критерийлер:

Нақты жауаптың болуы;

Тарихи фактілердің дұрыс қолданылуы;

Логикалық дәйектілік;

Ойдың анық және дәл жеткізілуі.

Жиынтық бағалау арқылы білім сапасын арттыру

Жиынтық бағалау тапсырмалары оқушылардың білімін тереңдетуге, тарихи оқиғаларды жан-жақты түсінуге және тарихи деректермен жұмыс істеу қабілетін дамытуға бағытталған. Бұл бағалау жүйесі мұғалімдерге оқушылардың әлсіз жақтарын анықтауға және оқу процесін тиімді жоспарлауға мүмкіндік береді.

Қорытынды

Қазақстан тарихы пәнінен жиынтық бағалау тапсырмалары оқушылардың білімін объективті бағалауға және олардың тарихи санасын қалыптастыруға мүмкіндік береді. Мұндай тапсырмалар оқушыларды өздігінен ізденуге, тарихи оқиғалар мен деректерді сараптауға ынталандырады. Мұғалімдер тапсырмаларды дайындағанда, олардың мазмұнына ерекше назар аударып, оқушылардың қызығушылығын арттыратын сұрақтарды таңдау маңызды.

«БІЛІМ БЕРУДІҢ ЗАМАНАУИ ТӘСІЛДЕРІ АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ТАРИХИ-ТАНЫМДЫҚ ҚҰЗІРЕТТІЛІГІН ДАМУЫ»



*Ақмола облысы, Целиноград ауданы
«Арайлы ауылының жалпы орта білім беретін мектебі» КММ
Тарих және құқық негіздері пәні мұғалімі, педагог-сарапшы
Капышова Эльмира Темиржановна*

Қазір тарих пәнін оқытудың мақсаты өзгергені, осыған байланысты оқытудың міндеттерінде де, білім мазмұнын іріктеуде де маңызды өзгерістер болғандығы белгілі. Осыған байланысты оқытылатын тарихи материалдың құрылымын жүйелеу деген тәсіл пайда болды. Тарих бағдарламасымен оны басшылыққа алып жазылатын оқулыққа енгізілген материалдың барлығы белгілі бір жүйемен орналастырылады. Ендеше жүйелеудің ерекшелігі неде? Мұнда мұғалім күнделікті оқу материалын оқушылардың ойлау, таным қызметін одан әрі дамытуға тікелей әсер ететіндей етіп өз қалауынша қайта құруы тиіс. Мұны, басқаша айтқанда, танымды дамыту тәсілі деуге болады.

Жаңа материалды оқыту барысында тұтас жүйені пайдалану үшін оның мазмұнын білімнің тұтас жүйесін меңгеруге көмектесетіндей етіп қайта құру керек. Бұған мынандай екі бағытпен жетуге болады.

Бірінші бағыт – толық жүйені қарастыра отырып, оның құрылымын, яғни жүйенің жеке бөлшектерін, олардың өзара байланыстарын қарастыру.

Екінші бағыт – құрылымның бөлшектерін қарастыра және талдай келе тұтас жүйе объектісінің ерекшеліктеріне сәйкес келетін білімдер жүйесіне біріктіру. Бұл бағыт (жол) бойынша білім жүйесін оқыту сызбасы - барлық байланыстар мен қатынастарды қамтитын бөлшектер жүйесі – ең жоғары жүйе.

Тарих пәнін оқытуда жүйелеу тұрғысы қолданылатын жағдайлар:

- тарихи құбылыстың өмірде ерекше көрініс табуын баяндағанда;
- тарихи фактіні талдаған кезде, ол туралы пікір алысуға ерекше қызығушылық туғанда, әсіресе оның басқа фактілермен белгілі заңдылықтарға байланысты тәуелділігі туралы пікір алысқанда;
- құбылыстың алғышарттарын, шығу себептерін, дамуын, маңызын, салдарын анықтағанда;
- тарихи құбылыстардың мәні мен шығу көздерін талдағанда, олардың пайда болуы мен дамуының әлеуметтік салдарын іздегенде;
- белгілі тарихи құбылыстардың қайталанатындығы негізінде тарихи үрдісті танып білу сенімін қалыптастыруда, кеңістік пен уақыт жөнінен бір–бірінен алыс жатқанына қарамастан ұқсас жағдайлардағы даму тенденциясының бірдей болатындығын дәлелдегенде;
- тарихи құбылыстар мен соған байланысты үрдістердің заңдылығын анықтауда; жеке тарихи құбылыстағы жалпы заңдылықтың белгілерін табу кезінде, тарихи заңдылықтың ерекшеліктеріне назар аударғанда;
- тарихилық ұстанымы тұрғысынан құбылысты танып біліп, оны зерделеп, оның даму кезеңдері мен дәуірлерін анықтауда;
- әрбір тарихи құбылыстың даму тенденциясын айырып көрсеткенде.

Жүйелеуге қатысты барлық өзара байланыста болады, жүйелеу кезінде олар бір-біріне ұласып, бір-біріне жағдай жасайды. Осы айтылғандарды ескере келе тарихи материалдарды жүйелеу тұрғысынан қарастыру деген ұғымды: тарихи таным әдісінің ерекшелігіне байланысты жүйелеудің реттелген жалпы өлшемдері мен ұстанымдарының көрінісі деуге болады.

Жүйелеу және құрылым ұғымдары өзара тығыз байланысты.

Құрылым дегеніміз – құрылымдағы жүйе бөлшектерін ұштастыру тәсілдерін, бөлшектер арасындағы жан-жақты байланыстарды білдіреді. Оқу материалын қайта жүйелеп, оның негізгі бөлшектерін және де олардың арасындағы елеулі байланыстарды анықтауды мақсат етеді. Оқу материалын жүйелілік тұрғыда құрылымдау материалды жинақтауға, көрнекілігін арттыруға, қарастырылып отырған жаңа ақпаратты көлемді түрде қабылдауға көмектеседі.

Тарих сабағында күнделікті оқылатын материалды жүйелілік тұрғыда белгілі құрылымға келтіру әдісін пайдалану арқылы оқушы-лардың оқу, танымдық қызметінде жүйелілік, проблемалық, зерттеушілікті жүзеге асыруға болады. Алдымен құрылымдық сызбалардың атқаратын қызметіне келетін болсам, олар:

-сызбадағы әрбір ілгері басудың сипатын, оның аймағын білдіреді, бірақ та ілгері басатын әрбір қадамды, яғни білім мазмұнын, оны іске қосу жолдарын оқушы өзі табады;

- фактілер, жинақтаулар туралы нақты ақпаратты меңгеруге жағдай жасайды. Оқушылар осы ақпараттарды жинақтаудың ең жоғары деңгейіне жетуі үшін оларға бағдар керек. Олай етпесек, білім бір-бірінен ажырап қалады, жеткілікті талқыланбайды. Құрылымдық сызбалар сол деңгейлерді, бағдарлауды көрсетіп береді:

- оқушылар мәселені өздігінше шешуге кіріскенімен, білімнің қай салаға жататынын анықтай алмаса, сызба тірек болады, көмектеседі. Сызба стереотиптер қызметі қорының құрамдас бөлшегі болып табылады, онсыз шығармашылық жұмыс жүргізу мүмкін емес;

- оқушыларда мұғалімнің түсіндіргенін дәл, әрі толық қайта айтып беру және өздігінше талдағанда да жақсы, толық айтып беру білігін қалыптастырады;

-оқушылардың өздігінше танымдық қызметті ұйымдастыру, тәжірибелік және интеллектуалдық іс-әрекеттер біліктерін қалыптастырады;

- ойлау қызметі дамытылады, дәлірек айтсақ, талдау және жинақтаудың көмегімен шындықтың тікелей және жинақталған бейнесі ұғымдар арқылы беріледі;

-мынандай ойлау құралдары - талдау, жинақтау, абстракциялау, қорыту, нақтылау, салыстыру, жіктеу және жүйелеу қалыптастырылады. Сызбаның құрамы мынадай орталық бөлімде негізгі теория бар: берілген нақты материал ақпаратты тұтас қабылдауға қажетті (ғылыми, әдеби) деректемелер; зерттеу бөлімінде (салыстырмалы талдау арқылы тарихи оқиғаларды тереңірек оқып үйрену, рефераттар жазу, қосымша ғылыми деректемелерді, құжат материалдарын оқып, үйрену, т.б. көзделген) әсер етуші факторлар (тарихи оқиғаларға әсер еткен, барлық жағдайда ескерілуі объективтік және субъективтік факторлар), проблемалар (барлары, туындайтындары, негізгілері және қосалқылары) бар. Бұлармен қатар сызба қажетті графикалық иллюстрацияларды орналастыру мүмкіндігін де қарастырады.

Тарих пәнін көптеген жылдар бойы оқу материалын осы жүйелілік тұрғысынан құрылымдау тәсілімен оқыту білім мазмұнына жаңаша қарауды, өзімнің де, оқушыларымның да шығармашылықпен жұмыс істеуіне әсер етіп, оқушыларда жүйелі ойлау білігін қалыптастыратынын көрсетті. Оқушылар жаңа тақырып бойынша анимациялық фильмдер көріп, мәтінмен жұмыс жасай отырып, біліп түсінгенін қолдана отырып, кестенің орталық бөлігіне тірек сызбалар сызады. Топтық жұмыстар арқылы тақырыпты салыстырып, талдап, жіктеп,

жинақтап, баға береді. Жұптық жұмыс арқылы тақырыптағы әсер етуші факторлар мен күрделі проблемаларды анықтайды. Жеке жұмыс арқылы ішінара өте жақсы оқушылар оқулықтағы құжаттармен, қосымша материалдармен зерттеулер жүргізіп, рефераттар қорғайды. Тәсілді тиімді қолдану оқушылардың бойында Блум таксономиясындағы талдау, жинақтау, бағалау сияқты ойлаудың жоғары деңгейлерін дамытады. Осы тәсілмен бірнеше сабақ өткеннен кейін–ақ оқушылардың ақыл–ой дамуындағы өзгерістер байқалады. Олар өз ойын еркін айтуға, тарихи оқиғаларға түрліше баға беруге, алған білімдерін өмір шындығымен байланыстыруға, оқиғалар арасындағы байланыстарды ашуға, олардың бастыларын айырып көрсетуге, алған ақпаратты әр қырынан қарастыруға ынта білдіре бастайды.

Оқу материалын жүйелілік тұрғыда құрылымдау оқушыларға өздігінше танымдық қызметті ұйымдастыруға, материалды жинақтауға, көрнекілігін арттыруға көмектеседі. Сондай – ақ, қабылдау мен меңгеруді, зердені дұрыс бағыттауға, ойлау қызметін дамытуға ықпал етеді. Оқушыларды жаңа ақпаратты көлемді түрде қабылдауға, шығармашылықпен жұмыс жүргізуге септігін тигізеді. Орта білім беруде тарихты жүйелеп оқытуға негізделген әдістеме Қазақстан тарихы курсына пайдалануға өте тиімді, өйткені кез–келген тақырыпта ұлттық ерекшелікті ескеруге, сабақты өмірмен байланыстыруға, проблемаларды зерттеуге, оларды шешуге, пәнаралық, курсаралық байланыстарды ашып көрсетуге қолайлы, яғни оқушыларда жүйелі ойлаушылықты қалыптастырады, демек танымдық қызметті дамытуға жол ашады. Жүйелілік–құрылымдық тәсілдің нәтижелігі: оқушыларда жүйелі ойлаушылықты қалыптастырып, танымдық қызметті дамытуға жол ашады. Оқушылардың танымдық белсенділігі арттырылып, интеллектуалдық іс-әрекеттер біліктерін қалыптастырады, оқу сапасы арттырылады.

ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ.



*Ақмолинская область, Целиноградский район
КГУ «Общеобразовательная школа села Арайлы»
Учитель русского языка и литературы
Сагадатова Дильназ Серікқызы*

Функциональная грамотность – это индикатор общественного благополучия. Высокий уровень указывает на определенные социокультурные достижения общества; низкий – является предостережением возможного социального кризиса. Поэтому для Казахстана особую актуальность приобретает исследование уровня функциональной грамотности учащихся, т.к. все эти функциональные навыки формируются именно в школе.

Функциональная грамотность рассматривается, как способность использовать все постоянно приобретаемые в жизни знания, умения и навыки для решения максимально широкого диапазона жизненных задач в различных сферах человеческой деятельности, общения и социальных отношений. Функционально грамотная личность – это человек, ориентирующийся в мире и действующий в соответствии с общественными ценностями, ожиданиями и интересами. Основные признаки функционально грамотной личности: это человек самостоятельный, познающий и умеющий жить среди людей, обладающий определёнными качествами, ключевыми компетенциями.

Русский язык и литература является одним из ведущих предметов гуманитарного цикла в системе школьного образования. Анализ состояния преподавания русского языка и литературы показывает, что школа не вполне обеспечивает функциональную грамотность учащихся, их орфографическую и пунктуационную зоркость, навыки устной и письменной речи. Анализ устного собеседования, итоговых сочинений, творческих работ на государственных экзаменах показывает беспомощность школьников в выражении своих мыслей, неумение грамматически правильно строить предложения, соблюдать языковые нормы. Теоретические сведения часто изучаются изолированно, поэтому не способствуют формированию практических умений. Если раньше на уроках учитель старался уделять внимание накоплению знаний по предмету, систематизации изученного материала, формированию основных орфографических и пунктуационных навыков, то теперь нельзя ограничиваться академическими целями. Современные реалии требуют, чтобы ученик не только владел суммой знаний по предмету, но и успешно использовал их в разнообразных ситуациях жизни: умел ставить и изменять цели и задачи своей деятельности, планировать, осуществлять ее контроль и оценку, взаимодействовать с педагогом и сверстниками в учебном процессе. Функциональная грамотность – это не только и не столько правописные навыки; это способность человека вступать в отношения с внешней средой, адаптироваться и функционировать в ней. Поэтому сейчас одной из задач учителя русского языка и литературы, помимо качественного преподавания своего предмета, хорошей подготовки к выпускным экзаменам, является формирование функциональной грамотности, прежде всего читательской грамотности. Её цель — нахождение информации для решения конкретной задачи. *Функциональное чтение* предполагает владение следующими навыками:

- поиск информации;
- понимание прочитанного (смысловое чтение);
- работа с полученной информацией (оценка читательской грамотности применимы коммуникативные, творческие, игровые методы и приёмы, интерпретация) — речь идёт о критическом мышлении;

Учитель русского языка должен вырабатывать у учащихся умение понимать текст, а именно: выявлять общий смысл, определять позицию автора и уметь выстроить плановую структуру текста. Писать изложения с последующей отработкой приемов свертывания и развертывания текста, писать конспекты. Выстраивать выступления с опорой на прочитанный текст, формулировать свою мысль, логично излагать содержание. Уметь сопоставить одно языковое явление с другим, понимать и интерпретировать фразеологические обороты и крылатые выражения. Обучать правильности и уместности употребления той или иной фразы в определенном контексте. Немаловажно знать учащимся историю языка, сформировать у них языковое мировоззрение, обучить навыку работы со словарем. В формировании устной речи следует обратить внимание на такую форму подготовки как доклад на заданную тему. Следует отрабатывать на уроках разные виды пересказа, развить навык понимания средств массовой информации. Ознакомить с разными формами выступления. Все эти умения и навыки функциональны и будут востребованы в дальнейшей жизни.

Рассмотрим некоторые аспекты повышения функциональной грамотности учащихся на уроках русского языка и литературы.

Если проанализировать учебники русского языка, изданные в последние годы, можно обнаружить, что они соответствуют как новым стандартам, так и актуальным задачам современности: формированию функциональной грамотности. Заданий, упражнений чисто теоретического, репродуктивного характера значительно меньше, чем в прежних изданиях. Задания

учебников помогают формировать у детей навыки поиска и оценки различной информации, они практико — ориентированны, направлены на развитие различных практических навыков.

Например, в учебниках создана актуальная для формирования функциональной грамотности рубрикация:

Анализируем текст

Как составить план текста

Как составить тезисы к тексту

Как написать конспект

Как готовиться к выступлению

Все эти рубрики являются «проводниками» для учеников, улучшают их понимание задания, позволяют ставить перед собой вопросы, способствующие углубленному пониманию предмета. Многие задания включают в себя обязательную групповую работу, работу в парах, что дополнительно развивает коммуникативные навыки, умение сотрудничать.

В учебниках много заданий, направленных на самостоятельную работу, поиск ответа в Интернете, формирующих умение рассуждать и мыслить креативно, нестандартно. Подобрано множество упражнений творческого характера. Для мотивации ребят, а также для развития функциональной грамотности детей учебники по русскому языку и литературе предлагают задания, развивающие не только креативное мышление, но и глобальные компетенции: обращение к региональным традициям, истории родного края или страны, исследовательской деятельности ученика, интернет-проектам. Важно, чтобы школьник умел успешно взаимодействовать не только со сплошными текстами: упражнениями, текстами для чтения, материалами для диктантов. Таким образом, учебники последнего поколения помогают формировать навыки критического мышления, понимать любые, сплошные и «несплошные» тексты, извлекать нужную информацию, оценивать её; развивать коммуникативные и творческие навыки.

Современные образовательные технологии:

1. Технология проблемного обучения
2. Технология критического мышления
3. Технология проблемно-диалогического обучения
4. Уровневая дифференциация обучения
5. Технология формирования типа правильной читательской деятельности

Текстовые технологии – это разработка с помощью компьютера рабочих программ, конспектов уроков, сценариев внеурочных мероприятий, дидактических материалов, тестов, наглядных материалов, разработка презентаций по различным темам и т.п. Учащиеся также вовлекаются в работу с компьютером, им это нравится, например, они делают презентации по интересующим их темам, подбирают иллюстрации, строят схемы к обобщающим темам русского языка и литературы, пишут доклады, рефераты и т.п. На уроках нередко используется звукозапись. Часто используются презентации, помогающие наглядно представить места, связанные с жизнью и творчеством писателей, поэтов, узнать о жизни легендарных героев произведений.

Таким образом, на уроках русского языка и литературы учитель должен и может развивать функциональную грамотность учащихся, используя материалы учебников последнего поколения, применяя различные современные технологии и методики.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННО- КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА УРОКАХ ФИЗИКИ



*Акмолинская область, Целиноградский район
КГУ «Средняя общеобразовательная школа»
учитель математики и физики, педагог эксперт
Поливина Алтын Айдаболовна*

***Аннотация:** в данной статье раскрыто использование информационно- коммуникационных технологий на уроках физики. Применение ИКТ не заменяет традиционные подходы в обучении, а значительно повышает их эффективность.*

***Ключевые слова:** урока физика, применение ИКТ, повышает эффективность.*

В век развития компьютерных технологий современный урок невозможно представить без применения информационно-коммуникационных технологий (ИКТ), которые позволяют не только индивидуализировать процесс обучения, но и способствуют самореализации, самораскрытию школьников, формируют их творческие способности, а также позволяют осуществлять контроль уровня учебных достижений учащихся. Особенно это касается предметов естественно-научного цикла, так как именно они формируют единую картину мира и целостное естественно- научное мировоззрение учащихся.

Внедрение ИКТ в образовательный процесс значительно влияет на формы и методы представления учебного материала, характер взаимодействия между обучаемым и педагогом, и на методику проведения занятий в целом. Вместе с тем, применение ИКТ не заменяет традиционные подходы в обучении, а значительно повышает их эффективность.

Использование информационных технологий на уроках физики расширяет возможности демонстрационного эксперимента через использование виртуальных образов, позволяет создать единое информационное пространство, реализовать непрерывное обучение через систему дистанционного образования, реализовать индивидуально-личностное обучение, развить навыки самостоятельного поиска необходимой информации и её критического отбора, а также показать, как практически используются компьютерные технологии в физической науке.

При организации урока с использованием информационных технологий необходимо определить методы, приемы, средства обучения, их соответствия содержанию учебного материала, поставленным целям урока, учебным возможностям класса, соответствие методического аппарата урока каждому его этапу и задачам активизации обучающихся.

Работа учеников на уроке также является важными составляющими комплексного проведения урока с применением ИКТ. Необходимо определить, как использование компьютерной техники отражается на активности обучающихся, их работоспособности на различных этапах урока, как реализуется лично- ориентированный подход в обучении и самостоятельная деятельность учащихся.

Особое внимание на уроке с применением компьютерной техники должно уделяться и здоровьесберегающим технологиям. При организации урока необходимо учитывать соблюдение как технических, санитарно-гигиенических, так и эргономических требований к уроку. На таких уроках желательно проведение физкультминуток и зарядки для глаз. Применение компьютера на уроке (15-

20 минут) должно чередоваться с теоретическим материалом или опросом учащихся.

ИКТ могут использоваться на различных этапах урока:

– если это организационный момент, то целесообразно показать слайд с указанием темы и перечень вопросов для изучения. Показ этой информации на экране ускоряет конспектирование изучаемого материала учащимися;

– если проверка знаний учащихся, то её можно осуществить с помощью тестового контроля, в результате которого будет установлена степень усвоения материала;

– если изучение нового материала, то ИКТ позволяют наглядно, с опорой на зрительное восприятие учащихся более полно усвоить им изучаемый материал;

– если систематизация и закрепление материала, то повторение может сопровождаться демонстрацией наиболее важных наглядных пособий на слайдах, это необходимо для лучшего запоминания и четкого структурирования.

В качестве показателей эффективности урока с использованием ИКТ можно рассматривать учебную мотивацию учащихся, затраты учебного времени на выполнение учебных заданий и на подготовку к уроку, качество обучения в классе.

Опыт использования компьютера и мультимедийных обучающих ресурсов на уроках позволяет предложить следующие принципы компьютерной поддержки уроков физики [1]:

1. Методика проведения урока физики с использованием компьютера зависит от подготовленности учителя и от программ, обеспечивающих компьютерную поддержку.

2. Компьютер не может полностью заменить учителя. Только учитель имеет возможность заинтересовать учеников, пробудить в них любознательность.

3. Реальный эксперимент необходимо проводить всегда, когда это возможно, а компьютерную модель следует использовать, если нет возможности показать данное явление.

4. Невозможно использовать компьютер на каждом уроке, т.к. это приведёт к нарушению санитарных норм и повлечёт ухудшение здоровья школьников.

Таким образом, использование информационных технологий в обучении позволяет рассматривать школьника как субъекта образовательного процесса и ведет к изменению стиля взаимоотношений между его субъектами. При этом учитель перестает быть основным источником информации и занимает позицию человека, организующего самостоятельную деятельность учащихся и управляющего ею. Его основная роль состоит теперь в постановке целей обучения, организации условий, необходимых для успешного решения образовательных задач. Организация обучения на основе ИКТ позволяет не только удовлетворять образовательные запросы каждого ученика в соответствии с его индивидуальными способностями, но и создавать условия для самореализации, саморазвития школьников.

Исходя из того, что ИКТ-компетенция учителя физики основывается на знаниях о современных информационных системах, о физических основах создания средств ИКТ, умениях и навыках информационной деятельности и информационного взаимодействия на базе средств ИКТ; наличии опыта компьютерного моделирования процессов физического мира, проведения компьютерных экспериментов, построения на экране графиков и диаграмм, описывающих динамику изучаемых закономерностей и т.д.

Таким образом, использование ИКТ на уроках физики позволяет грамотно организовать подход к учебному процессу, а вместе с тем и повышает информационную грамотность всех участников учебного процесса.

ЭЛЕКТРОЛИЗ ЗАҢДЫРЫНЫҢ МАҢЫЗЫ



*Ақмола облысы, Целиноград ауданы
«Арайлы ауылының жалпы орта білім беретін мектебі» КММ
Физика және математика пәні мұғалімі, педагог –сарапшы
Сары Рая Төребекқызы*

Электролиз – электр тогының әсерінен электролит ерітінділерінде немесе балқымаларында химиялық реакциялардың жүру процесі. Фарадейдің электролиз заңдары өндірістік, ғылыми және технологиялық процестерді түсінуге негіз болып табылады. Электролиз металдарды тазарту, қаптау, химиялық заттарды алу, энергия сақтау және өндіру сияқты көптеген салаларда қолданылады. Сонымен қатар, ол экологиялық таза сутегі отынын өндіру және нанотехнология мен биомедицина салаларындағы зерттеулер үшін де маңызды. Бұл заңдардың қолданылуы өнеркәсіптік процестердің тиімділігін арттыруға, материалдар өндірісін оңтайландыруға және қоршаған ортаға әсерді азайтуға мүмкіндік береді. Электролиздің экономикалық және экологиялық маңызы зор, сондықтан оның қолдану аясы үнемі кеңейуде.

Электролиз–электр тогының әсерінен электролит ерітінділерінде немесе балқымаларында жүретін химиялық реакциялар процесі. Бұл құбылыс заманауи ғылым мен өнеркәсіптің көптеген салаларында маңызды рөл атқарады. Электролиз процесінің негізгі теориялық негізін Фарадей заңдары құрайды, олар электр тогының мөлшері мен химиялық реакция кезінде бөлінетін заттың мөлшері арасындағы байланысты анықтайды. Электролиз әдісі өнеркәсіпте металдарды тазарту, химиялық заттарды өндіру, метал беттерін қаптау және энергия көздерін сақтау сияқты түрлі мақсаттарда қолданылады. Сонымен қатар, экологиялық таза технологиялар мен жаңартылатын энергия көздерін дамытуда электролиздің орны ерекше. Сутегі отынын алу және оны сақтау процестері осы құбылысқа негізделген. Бұл жұмыста электролиз заңдарының маңыздылығы, олардың ғылым мен технологияға қосқан үлесі, сондай-ақ өндіріс салаларындағы қолданылу аясы талқыланады. Электролиздің маңыздылығы тек өнеркәсіптік тиімділікті арттыруда ғана емес, сонымен бірге қоршаған ортаға әсерді азайтуда да көрінеді.

Электролиз жаңартылатын энергия көздері саласында маңызды рөл атқарады. Суды электролиздеу арқылы сутегі алынып, экологиялық таза отын ретінде қолданылады. Сутегі-оттегі отын элементтері осы принципке негізделіп, электр энергиясын өндіруге мүмкіндік береді. Бұл әдіс парниктік газдарды азайтуға және жасыл экономикаға көшуге үлес қосады.

Электролиздің көмегімен хлор, сутегі, натрий гидроксиді және басқа да маңызды химиялық заттар өндіріледі. Бұл заттар тек химия өнеркәсібінде ғана емес, медицина, ауыл шаруашылығы және тұрмыстық химияда да қолданылады. Электролиз нанотехнологияда, биомедицинада және басқа да инновациялық салаларда жаңа материалдар жасауда қолданылады. Мысалы, катализаторларды дайындауда немесе арнайы наноқұрылымдар жасауда электролиз процестері үлкен маңызға ие. Электролизді қолдану арқылы экологиялық таза өндіріс әдістерін дамыту мүмкіндігі артып келеді. Көмірқышқыл газын азайту және сутегі отынының өндірісін ұлғайту жаһандық экологиялық мәселелерді шешуде электролиздің рөлін көрсетеді.

Электролиз заңдары арқылы өндіріс процесін нақты жоспарлау, электр энергиясын тұтынуды оңтайландыру және материалдық шығындарды азайту мүмкіндігі туады. Бұл өнеркәсіптің экономикалық тиімділігін арттырып, жаңа технологияларды енгізуге жол ашады.

Электролиздің физикалық негіздері. Фарадейдің бірінші заңы бойынша электролиз кезінде бөлінетін заттың массасы электродтан өткен электр мөлшеріне пропорционал:

$$m = \frac{QM}{Fz}$$

Мұндағы: m – зат массасы (грамм), $Q = It$ – электр заряды (Кулон), F – Фарадей тұрақтысы (96485 Кл/моль), M – заттың молярлық массасы, z – ионның валенттілігі. Егер өткізілген ток күші (I) мен уақыт (t) белгілі болса, онда электр мөлшері:

$$Q=It$$

Осыны бірінші заңға қойып, бөлінген заттың массасын табуға болады:

$$m = \frac{Mit}{Fz}$$

Фарадейдің екінші заңы. Электролиз кезінде бөлінген заттың массасы оның молекулалық салмағына (M) және валенттілігіне (z) байланысты:

$$k = \frac{M}{Fz}$$

мұндағы: k — электрохимиялық эквивалент (г/Кл), M — заттың молекулалық массасы (г/моль), F — Фарадей тұрақтысы ($F=96485$ Кл/моль), z — заттың валенттілігі (ион алмасу саны). Өртүрлі заттардың эквиваленттік мөлшері бірдей электр зарядында бөлінеді:

$$\frac{m_1}{m_2} = \frac{M_1 z_2}{M_2 z_1}$$

Бұл заң өртүрлі электролиттік ерітінділердегі заттардың салыстырмалы массасын анықтауға мүмкіндік береді. Егер электролиз кезінде газ бөлінсе, оның көлемі (V) :

$$V = \frac{QRt}{zFP}$$

мұндағы: V — бөлінген газдың көлемі (л), R — универсал газ тұрақтысы ($R=8.314$ Дж/(моль·К)), T — температура (Кельвинде), P — қысым (Па). Егер газдың массасы (m) қажет болса:

$$m = \frac{Mit}{zF}$$

мұндағы: M — газдың молекулалық массасы (г/моль), I — ток күші (А), t — уақыт (секунд).
Электролиздің тиімділігін (ток шығымдылығын) анықтау үшін:

$$\eta = \frac{\text{тәжірибелік бөлінген масса}}{\text{теориялық бөлінген масса}} \cdot 100\%$$

Электролиз процесінде электр өткізгіштігі маңызды:

$$R = \frac{U}{I}$$

мұндағы: R — электролиттің қарсылығы (Ом), U — электролитке берілген кернеу (Вольт), I — ток күші (Ампер). Электролиттің өткізгіштігі формуламен анықталады:

$$k = \frac{l}{RA}$$

мұндағы: k — өткізгіштік (См/м), l — электродтар арасы (м), A — электродтардың ауданы (м²).

Электролиздің қолданылу салалары. Электролиз металдарды алу және тазарту үшін қолданылады. Мысалы:

- Алюминий өндірісі: алюминийді бокситтен алу электролиз арқылы жүзеге асады.
- Мыс тазарту: катодта таза мыс бөлінеді, ал анодта қоспалар қалады.
Электролиз суды құрамдас бөліктерге (сутегі мен оттегі) ыдырату арқылы жасыл энергетикада қолданылады. Сутегі отын элементтері арқылы энергия өндірісінде маңызды рөл атқарады. Ионтофорез әдісі дәрілік заттарды электродтар арқылы теріге енгізуге мүмкіндік береді. Бұл әдістері ауруларын емдеу үшін қолданылады. Электролиз ауыр металдарды және басқа да ластаушы заттарды судан тазарту үшін пайдаланылады. Мысалы, қалдықсуларды тазалау жүйелерінде.

Қорытынды. Электролиз заңдары химия, физика және инженерия салаларының негізгі ғылыми және өндірістік процестерін түсінуге мүмкіндік береді. Электролизді қолдану арқылы адамзат өндірістік шығындарды азайтып, қоршаған ортаны қорғау жолында үлкен қадамдар жасай алады.

UTILIZING GAMES IN ENGLISH LANGUAGE LESSONS IN KAZAKHSTAN: ENHANCING LANGUAGE LEARNING AND CULTURAL ENGAGEMENT



*Ақмола облысы, Целиноград ауданы
«Арайлы ауылының жалпы орта білім беретін мектебі» КММ
Ағылшын тілі пәнінің мұғалімі
Сұлейменова Гүльнур Омирбековна*

English is a Foreign Language (EFL) instruction in Kazakhstan is a dynamic field, with educators constantly exploring innovative approaches to engage students and facilitate language acquisition. One such approach that has gained significant recognition is the integration of games in EFL lessons. This paper explores the benefits and opportunities that games offer in EFL instruction in Kazakhstan, focusing on how to enhance language learning, promote cultural engagement, and address specific challenges faced by Kazakhstani learners. By employing games effectively, EFL teachers can create a stimulating and interactive learning environment that fosters language proficiency and cultural competence among students.

Games play a vital role in enhancing language learning in EFL classrooms in Kazakhstan. Through games, students have the opportunity to actively engage with English in a meaningful context. Games facilitate the practice of various language skills such as vocabulary, grammar, pronunciation, and fluency. The immersive nature of games allows learners to experience authentic language use, making their learning experiences more relevant and practical. Moreover, games provide opportunities for students to apply their knowledge in real-life situations, improving their language comprehension and retention.

In the context of Kazakhstan, where Russian and Kazakh are widely spoken, games can help students overcome language interference and build confidence in using English as a foreign language. Games can be used to target specific language areas that pose challenges to Kazakhstani learners such as word stress or the distinction between similar English sounds. By integrating games into lessons, EFL teachers can create a supportive environment that encourages students to experiment, take risks, and develop their linguistic abilities.

Kazakhstan is a multicultural country with a rich history and diverse ethnic backgrounds. EFL instruction provides an opportunity for students to not only learn English but also gain insights into the culture and traditions of English-speaking countries. Games can serve as a valuable tool to promote cultural engagement and foster intercultural competence.

Through culturally themed games, students can explore various aspects of English-speaking cultures, including customs, traditions, holidays, and literature. Games that involve role-playing, discussions, or presentations enable students to express their own cultural perspectives and compare them with those of English-speaking cultures. This promotes empathy, tolerance, and cross-cultural understanding among students, which are essential skills in an interconnected global society.

EFL teachers in Kazakhstan face specific challenges unique to the Kazakhstani context. These challenges include limited exposure to English outside of the classroom, varying English proficiency levels among students, and the need to adopt teaching methods to cater to different learning styles and preferences. Games can be an effective solution to address these challenges.

Firstly, games provide an avenue for additional exposure to English outside the classroom. EFL teachers can recommend or provide resources for English language games that students can play

independently or with their peers outside of school. This promotes autonomous learning and allows students to practice English in an enjoyable and self-directed manner.

Secondly, games can be tailored to accommodate students with different proficiency levels. Teachers can modify game rules or materials to ensure that all students can participate and benefit from the learning experience. Differentiated games, such as vocabulary or grammar-based board games with varying difficulty levels, can be employed to cater to the diverse needs of students.

Lastly, games cater to different learning styles and preferences, making the learning process more engaging and effective. Visual learners can benefit from games that incorporate images or videos, while auditory learners can engage in language learning through games involving listening or pronunciation practice. Kinesthetic learners can participate in physically interactive games that involve movement or gesture. By diversifying instructional approaches through games, teachers can accommodate various learning styles and optimize students' language learning outcomes.

The integration of games in EFL lessons in Kazakhstan offers numerous benefits for language learning and cultural engagement. By utilizing games effectively, EFL teachers can create an immersive and interactive learning environment that enhances language acquisition, promotes cultural understanding, and addresses specific challenges faced by Kazakhstani learners. It is important for teachers to select games that align with learning objectives and cater to the specific needs of their students. Additionally, teachers should provide clear instructions, establish rules and guidelines, and debrief the learning outcomes to ensure that games are integrated seamlessly into the curriculum. By harnessing the potential of games, EFL teachers in Kazakhstan can empower students to become proficient English speakers who possess the cultural competencies necessary to thrive in an increasingly globalized world.

There are various types of games that can be used effectively in English language learning classes. Here are some examples:

1. Vocabulary Games:

- Word Association: Students form a circle and take turns saying a word related to the previous word. This game helps build vocabulary and encourages quick thinking.
- Flashcard Race: Divide the class into teams and give each team a set of flashcards. Call out a word, and the teams race to find and hold up the corresponding flashcard. This game reinforces vocabulary recognition and retrieval.

2. Grammar Games:

- Grammar Auction: Students are given a set amount of "money" and bid on sentences that demonstrate different grammar structures. This game encourages students to apply their knowledge of grammar rules in a competitive and engaging way.
- Sentence Scramble: Provide students with a jumbled set of words, and they have to rearrange them to form grammatically correct sentences. This game reinforces sentence structure and word order.

3. Listening and Speaking Games:

- Dictation Challenge: Play an audio clip or read a passage aloud, and students write down or repeat what they hear. This game improves listening comprehension and pronunciation.
- Role-Play: Assign students specific roles and scenarios, and they engage in conversations or dialogues using English. This game enhances speaking and communication skills in real-life situations.

4. Reading and Writing Games:

- Word Search: Create word search puzzles with vocabulary words related to a specific topic. Students locate and circle the words within a grid, reinforcing spelling and reading skills.

➤ Story Chain: Start a story with a sentence, and each student adds a sentence to continue the narrative. This game encourages creativity, writing skills, and collaboration.

5. Cultural Games:

➤ Cultural Trivia: Create a trivia game with questions about English-speaking countries' customs, traditions, history, and famous landmarks. This game promotes cultural understanding and knowledge.

➤ Guess the Flag: Display flags of different English-speaking countries, and students guess the country associated with each flag. This game helps familiarize students with flags and national identities.

Remember, the choice of games should align with the language learning goals, the level of proficiency of the students, and the specific context of the classroom. Games should be engaging, interactive, and provide opportunities for meaningful language practice.

РАЗВИТИЕ ОРФОГРАФИЧЕСКОЙ ЗОРКОСТИ.



*Акмолинская область, Целиноградский район
КГУ «Общеобразовательная школа села Арайлы»
Учитель русского языка и литературы
Ақтай Томирис Сакенқызы*

До сих пор одним из больных мест школы остаётся недостаточная грамотность учащихся, причина которой кроется не только в трудностях русской орфографии, но и в неумении учащихся применять то или иное правило при написании слова, в неумении видеть орфограмму, мало читают, плохо развита память. Поэтому одним из главных направлений своей работы при обучении русскому языку считаю формирование прочных навыков грамотного письма. А поскольку любой навык, в том числе и орфографический, формируется в деятельности и является результатом многократных действий, в методике обучения орфографии серьёзное внимание уделяю изучению закономерности такой деятельности, а так же поиску путей и средств повышения эффективности обучения орфографии с учётом этих закономерностей.

В основе грамотного письма лежит аналитико-синтетическая работа. Над слогом и словом, развитие фонематического слуха, умения заменять орфограммы соответствующими буквами. Уже в начале первого класса я начинаю работу по обучению учащихся решению орфографических задач, при решении которых, у детей вырабатываю умение находить, видеть орфограмму в слове, определять её характер (тип орфограммы) И находить путь решения орфографической задачи. Такие умения называются орфографической зоркостью. Они являются важнейшим, базовым умением. Если у ребёнка отсутствуют выше названные навыки, то, даже зная правило наизусть, он не применяет его там где это необходимо, сто влечёт за собой орфографические ошибки. Справедливо замечено педагогом-психологом Н.Ф.Талызиной, что осмысление материала вызывается его 100-200 кратным повторением. Например, чтобы ребёнок научился писать букву а , он должен написать её 100-200 раз на протяжении какого-то периода времени. Если он сразу напишет эту букву 100-200 раз, то это не даст желаемого результата .Надо этот период растянуть на довольно длительное время, в процессе которого и формируется навык. Упражнения по выработке орфографической зоркости по степени сложности и самостоятельности в зависимости от того, на что обращено внимание, я расположила в определённой последовательности:

Письмо с проговариванием. Сначала образец проговаривания я даю сама – 1-2 слова по слогам, потом дети диктуют себе хором по заданному образцу. После хорового проговаривания всегда есть желание попробовать свои силы, поговорить индивидуально.

Списывание (основа проговаривания по слогам). Этот вид списывания предполагает большую самостоятельность учащихся. Слово они слышат не от учителя, а находят его в книге и читают сами. В процессе списывания у детей развивается зрительная и слуховая память, внимание, сравнение, воспитывается самостоятельность, самоконтроль, положительные эмоции.

АЛГОРИТМ СПИСЫВАНИЯ.

1. Прочитай слово или предложение.
2. Повтори его, не заглядывая в текст.
3. Подчеркни в слове или предложении все орфограммы
4. Прочитай предложение орфографически.
5. Повтори предложение орфографически проговаривая все звуки..
6. Закрой текст. Начинай писать диктуя по слогам (орфографически) и подчеркни орфограммы.
7. Сверь написанное с текстом, особое внимание обрати на орфограммы.

Комментированное письмо. Учащиеся не только проговаривают слова и предложения. Но и обосновывают правописание правилами, подбором проверочных слов. Здесь очень важно, чтобы все работали с комментатором, не отставая и не забегая вперёд. Сначала прошу комментировать сильных учащихся, затем постепенно включаются и все остальные.

Письмо под диктовку с предварительной подготовкой. Сначала с учащимися разбираем правописание тех слов, которые требуют проверки. Затем дети пишут данное предложение или текст под диктовку.

Письмо под диктовку. Этот вид работы начинаю следующим образом: сначала диктую слова так, как они пишутся. Для внимания и фонематического слуха провожу игру «Эхо». Читаю слово, а дети повторяют его по слогам или шёпотом, но так, чтобы я слышала. Если кто-то скопировал не правильно, то предлагаю ещё раз повторить это слово всем, затем одному ученику (тому, кто ошибся),. Дети исправляют ошибку и затем записывают слово по слогам. Таким образом, внимание к слову повышается, развивается слуховая память, фонематический слух, интуитивное письмо.

Письмо по памяти. Этот вид письма развивает память, мышление, речь, внимание. Воспитывается трудолюбие, аккуратность,

Творческие работы. Дети очень любят этот вид работы. Практика показывает, что умение детей диктовать себе по слогам, помогает им избавиться от ошибок. Дети часто спрашивают, как писать то или иное слово. Это является показателем вдумчивого отношения к работе. Первоклассники ещё не владеют рациональным способом обнаружения орфограмм. Поэтому, прежде всего при формировании орфографической зоркости у первоклассников необходимо вооружить их знанием опознавательных признаков орфограмм. Такие признаки обычно указываются в правиле. Например, «безударные гласные», «парный согласный на конце слова» и т.д. Поэтому, когда начинаем работу над правилом ,мы вместе с детьми выделяем существенные отличительные признаки орфограмм и учимся находить орфограммы по данным признакам. Приведу примеры упражнений, направленных на отработку названных умений:

1. Прочитай правило. Какие гласные нужно проверять? Почему?
2. Прочитай правило. Какие согласные нужно проверять? Когда? (в каких случаях) Следует проверять парный звонкий и глухой согласный? Почему?

Уже в первом классе учащиеся должны научиться пользоваться алгоритмом решения орфографической задачи:

АЛГОРИТМ.

1. Определи место, где возникла орфографическая задача;
2. Какой группе правил относится данная орфограмма;
3. В какой части слова находится орфограмма;
4. Установить какую букву нужно проверить: гласную или согласную;
5. Определить в слове ударение;
6. Определить проверяемая или не проверяемая орфограмма;

7. Написать слово в соответствии с правилом. При изучении темы «Правописание безударного гласного», «Правописание парного звонкого и глухого согласного» дети вместе со мной находят необходимый способ решения орфографических задачи. Приведу несколько видов упражнений на развитие орфографической зоркости.

1. Прочитай пословицу: Весна красна цветами, а осень снопами. Определите, в каких словах гласные следует проверить или запомнить. Как это сделать? Запишите предложение и выделите орфограммы.

2. Предлагаю составить предложение по сюжетной картинке на тему: «Следы на снегу» Например: Зимой снега засыпают лес. На снегу видны следы зверей: зайца, волка, лисицы. Поставьте знаки ударения, подчеркните гласные, которые нужно проверить (запомнить).

3. Часто провожу зрительно-слуховые диктанты. На доске: В лесу под сосной нора. В этой норе живёт лиса с лисятами. Лиса хитра. Прочитайте текст. Как определить, какие гласные нужно проверять? Определите. Проверьте. Текст закрываю, дети записывают его под диктовку. В написанном тексте дети выделяют орфограммы.

4. Сколько гласных букв нужно проверить в словах берега, холода.

5. Провожу различные игры.

6. Игра «Спрячь Ъ в середину слова:»: день-деньки; пень-пеньки. Докажите, почему в словах деньки и пеньки написали безударный гласный Е.

Орфографические сказки.

Однажды гласные О и А гуляли по лесу., собирали ягоды. Вдруг они так поссорились, что птицы разлетелись, звери разбежались и спрятались, деревья поникли, ведь ссора никого не красит. А почему поссорились гласные? Когда О и А стоят без ударения,то хочет занять место и та и другая. И тут на помощь пришёл волшебник Ударение. Стоило ему волшебной палочкой ударить по гласной, как она стала слышаться ясно, и никакого сомнения в её написании не могло быть . Об этом узнали дети, которые шли мимо. Они подружились с волшебником и всегда звали его на помощь, когда в словах встречались безударные гласные О и А. С тех пор эти дети пишут грамотно.

Много внимания уделяю обучению учащихся правильному выполнению упражнений дома. Прежде всего добиваюсь, чтобы ученики не делали ошибок при списывании. У каждого ученика есть «Памятка», пользуясь которой они выполняют домашнее задание

ПАМЯТКА

1. Прочитай внимательно классную работу и исправь, если есть, ошибки.
2. Повтори заданные слова из словаря.
3. Прочитай каждое слово упражнения по слогам и подчеркни все орфограммы.
4. Спиши, комментируя свою запись. Пиши чисто и аккуратно, не спеши.
5. Закончив работу, внимательно проверь, что написал.

Важное место при обучении правописанию отводится работе над ошибками, которая является не только средством закрепления орфограмм. Но и средством предупреждения ошибок. Систематическая и целенаправленная работа над ошибками воспитывает у детей орфографическую зоркость, ответственное отношение к письму, стремление оформить свои мысли грамотно. Цель такой работы состоит в том, чтобы объяснить орфограммы, на которые допущены ошибки, закрепить навыки правильного написания слов, дать установку на самостоятельную работу учащихся над ошибками. Немаловажное значение для организации работы над ошибками имеет их исправление.

Итак, работу по развитию орфографической зоркости веду на протяжении всего курса начальной школы. Систематическая работа над словом способствует развитию умственной деятельности учащихся – учит их выполнять целый ряд мысленных операций: наблюдение, сравнение, сопоставление, установление сходства и различия. А это в свою очередь ведёт к эффективности усвоения норм правописания, прививает интерес и желание решать орфографические задачи, развивает орфографическую зоркость учащихся.

"БАСТАУЫШ СЫНЫПТА ЖАРАТЫЛЫСТАНУ БАҒЫТЫНДАҒЫ ПӘНДЕРДІ ИНТЕГРАЦИЯЛАУ ӘДІСІ АРҚЫЛЫ ОҚЫТУ"



*Ұлытау облысы, Сәтбаев қаласы
"Ыбырай Алтынсарин атындағы мекте - лицейі" КММ
Бастауыш сынып мұғалімі.
Байменова Ақтолқын Сабыровна*

Аңдатпа. Мақалада бастауыш сыныпта жаратылыстану пәнін оқыту қажеттілігі, маңыздылығы сипатталған. Жаратылыстану пәні оқушыларға жаратылыс әлемнің ғылыми түсінігін, күрделі терминдерді меңгеруге дайындығын қалыптастырады және физика, химия, биология, география пәндерінің бастамасын қалайды. Қоршаған ортадағы жаратылыс заттары, әр түрлі құбылыстары, өлі және тірі табиғат, экологиялық мәселелер туралы ғылыми түсініктер дамиды. Жаратылыстану бағытындағы білім адамның көптеген күнделікті істейтін іс-әрекет түрлері үшін маңызды. Оқушыларда табиғи байлықтың мәнін түсініп, оны орынымен, үнемдеп, тиімді пайдалану мүмкіндігі, икемділігі, шеберлігі, бейімділігі білім мен біліктілік арқылы қалыптасады. Бастауыш сынып оқушыларына жаратылыстануды оқыту үдерісінде игерілетін білімді және білікті саналы түрде қолдана білуге, оқуға, жоба дайындауға, зерттеу жұмыстарын жүргізуге машықтанып, олардың дербестігін жетілдіруге бағыттайды. Қазіргі кезеңде оқушылардың белсенді іс-әрекет арқылы өз бетімен білімді игеруі, сабаққа қойылатын басты талап. Оқу үдерісінде білімді игертуде ойын элементтерін қолдану оқушылардың белсенділігін арттыруда қолайлы болып келеді. Сабақтағы нақты оқу мақсаттарынан қол жеткізу кезінде ойын элементтері пайдаланылады, нәтижеге қол жеткізу үшін сабаққа қатысты ойындар жоспарланады. Сабақ барысында оқушылар ойын әрекетінде белгіленген нақты ережелерге бағынады.

Кілт сөздер: Бастауыш сынып, жаратылыстану пәні, адам, табиғат, оқыту әдістері, ойын элементтері.

Кіріспе. Бүгінгі таңда бастауыш сыныпта оқушыны жазу мен оқуға ғана емес, білімге

құштарлығын арттырып, сыни ойлау дағдысын, функциялық сауаттылық негіздерін дамытуы маңызды екені белгілі. Бастауыш мектептен оқушыларға жаратылыс әлемнің ғылыми түсінігін, күрделі терминдерді меңгеруге дайындығын қалыптастыру мақсатында енгізілген бастауыш сынып жаратылыстану пәні, орта буын, жоғары сыныптарда оқытыла бастайтын жаратылыстану пәндерінің бастамасы болып табылады.

Бастауыш сыныптан білім мазмұнын байланыстыра-кіріктіріп оқыту, білімнің ғылыми деңгейін көтеруге мүмкіндік береді. Сондықтан бастауыш сынып оқушыларына тірі табиғат, табиғат физикасы, адам, жер және ғарыш жайында білім беретін, жаратылыстаным негіздерінен түсініктерін дамытуда жаратылыстану пәнін оқытудың түрлі әдістемелік жоларын қолдану тиімді. Бастауыш сыныптағы жаратылыстану пәні арқылы оқушыларға еліміздің әр түрлі табиғаты, биология негіздерінен, химия және география негіздерінің бастамасы қаланады. Нақтырақ айтсақ, жаратылыстану пәнінен игерген ұғымдарын, түсініктерін басқа да пәндерге кіріктіре, байланыстыра оқыту арқылы жаратылыстың бір тұтастығы жайында жүйелі білім негізі қалыптаса бастайды. Балаларда табиғаты тануға қызығушылығының дамуына, қоршаған әлем жайлы ой-өрісін кеңейтуге, ғылыми ұғымдарды қабылдаудың дамуына, қоршаған ортаны қорғау және бағалау біліктіліктерін дамытуға көмегін тигізеді.

Бастауыш сыныптан жаратылыстану пәнін оқыту арқылы, оқушылар бізді қоршаған әлемнің күрделі де, көп қырлы сырларын, сонымен қатар табиғаттағы әр түрлі құбылыстар және үдерістер өзара тығыз байланыста болатынын, тірі және өлі табиғаттағы табиғи құбылыстарды және үрдістерді танып біле бастайды

Сондай-ақ, жаратылыстану бағытындағы білім адамның көптеген күнделікті істейтін іс-әрекет түрлері үшін маңызды болады. Пәнді оқу қоршаған әлемнің әр түрлі құбылыстары мен нысандары жөнінде бастапқы білімнің жинақталуына, күнделікті өмірде әр түрлі практикалық, зерттеушілік әрекеттер арқылы игерілген білімнің өзара байланысын түсінуді қалыптастырады.

Жаратылыстануды оқыту балалардың білгісі келген сұрақтарын және табиғи қызығушылығына негізделуі керек. Балалардың көбі зерттеу жүргізгенді және ғалым сияқты жұмыс істеуді ұнатады. Кішкентай балалар нағыз ғалымдарша әрекет етуге еліктейді, мысалы, олар өзіне ненің белгілі екенін, ненің әлі де анықтауды талап ететінін және өзін қызықтырған нәрсені қалай зерттеуге болатынын жақсы біледі. Дегенмен мұғалімнің қолдауы, нұсқаулары арқылы бастауыш сынып оқушыларына жаратылыстану сабақтарында зерттеушілік дағдыларын, бақылау жұмыстарын жүргізуге бейімділігін арттыру көзделеді.

Бастауыш мектептегі жаратылыстану пәні оқушыларды ойлау, коммуникативтік дағдылар мен біліктіліктердің дамуына бағыттайды. Атап айтқанда негізгі анықталатын мәселе, қоятын сұрақтарды дұрыс құра білу, зерттеу жұмысына жоспар дайындау, түрлі бақылау жұмыстарын жасау, эксперименттер жүргізу, жүргізілген жұмыстар нәтижесі арқылы қорытынды жасау, яғни бағалау, сипаттама беру, пайымдау.

Сыныпта зерттеу жүргізіп жатқан балалардың батып кеткен, не жүзіп жүрген нарселерді көргенде, жәндіктерді бақылағанда, өсімдіктерге су құйғанда, шырағданның қалай жұмыс істейтінін көру үшін оны бөлшектегенде, өз автомобильдерінің қаншалықты ұзақ жүргенін көрген сәтіне куә болған кез келген адам олардың қаншалықты әсер алатынын айтады. Бұл «практикалық» элемент ғылыми-зерттеу айналымының негізі болып саналады және және оқытудың конструктивісті әдіснамасын басшылыққа алады.

Жаратылыстану «Заттар және олардың қасиеті» бөлімінде қандай заттар суға батады, ал қандай заттар суға батпайтынына балалар тәжірибе арқылы көз жеткізеді. Мысалы ағаш, қағаз, пластик

заттар суға батпайды, ал темір, тас, топырақ кесегі суға бататынын тәжірибеден көре алады.

Адамдар ғылыммен, саясатпен, өнермен т.б. осы сияқты рухани және саяси мәселелермен айналысу үшін оларда көтеріңкі көңіл күй, денсаулық, жан-дүниесі рухани бай болуы қажет. Қолайлы жағдайда өмір сүру үшін адам еңбек етеді және өзінің өмірін ұйымдастыра білуі, қажетті материалдық игіліктерді өндірумен, өңдеумен айналысуы қажет.

Бастауыш сыныптан жаратылыстану ғылымдарын оқыту арқылы, оқушыларда табиғи байлықтың мәнін түсініп, оны орынымен, үнемдеп, тиімді пайдалану мүмкіндігі, икемділігі, шеберлігі, бейімділігі білім мен біліктілік арқылы қалыптаса бастайды. Қоршаған ортадағы әр затты, құбылысты байқау, бағдарлап қарау, олардың түр-түсін, пішінін сезіну арқылы қасиеттерін байқау, айқындай түсу – мұның бәрі бірден пайда болатын икемдік пен іскерліктер емес.

Бастауыш сыныпта жаратылыстануды оқыту үдерісінде оқушылар саналы түрде білім мен біліктерді меңгеруі үшін пәннің оқу-әдістемелік кешенін қолдануға, өздігінен оқуды, жоба дайындауды, зерттеу әрекеттерін меңгертуге, дербестігін жетілдіруге бағыттайды. Қазіргі кезеңде оқушылардың өз бетімен білімді игеруіне белсенді іс-әрекетін ұйымдастыру оқу үдерісіне қойылатын негізгі талаптардың бірі. Белсенді оқытуда ғылыми ізденістің барлық деңгейінде зерттеу ойыны маңызды қызмет атқарады.

Математикадағыдай жаратылыстану пәнінің үздік мұғалімдері пәнді оқушылардың күнделікті өмірімен байланыстырып, қызықты материалдар арқылы ынталандырады.

Оқу үдерісінде білімді игертуде оқушылардың белсенділігін арттыруда түрлі ойын элементтерін кеңінен қолдану қолайлы болып келеді. Сабаққа қойылған оқу мақсаттары ойын элементтерін пайдалану кезінде сәйкесінше мақсаттарды көздеуі негізгі талап. Сабақтағы ойындар арқылы нәтижелерге қол жеткізу жоспарланады. Оқыту әрекетінде оқушылар белгіленген ойын ережелеріне бағынады, оқу материалы ойынның құралы болады. Мысалы «Ой қозғау» сұрақтар қою, «Алфавиттік сөздер желісі» – сөздің айяқталған әріпінен сөз бастап айту, «РАФТ», яғни рөл, аудитория, форма, тақырып, «Сәйкессізді анықта» «Ыстық орындық» ойындары оқушылар үшін қызық және сабақ мақсатына оңай қол жеткізуге мүмкіндік береді.

Қорыта келе «Жаратылыстану» пәні арқылы айнала жаратылыс және табиғат туралы балаларда білім қалыптастасады. Мұнда оқушыларға «табиғат – адам» арасында диалектикалық бірлікті жүйе екендігін, осы жүйені құрайтын әр компоненттің ерекшеліктері мен қасиеттерін, орнын танып білу мүмкіндігі қарастырылады.



Сабақтағы ойындар – балалар үшін өзіне тән жүру барысы, мақсаты, маңызы бар әрекет, ойындар балалардың таным белсендігін жандандаратын, өздігінен ойлауын дамытатын тәсілдерінің бірі. Олар кез келген оқу материалдарын қызықтыда тартымды етіп, балалардың көңіл күйін көтеріп, қызығушылығын арттырады.

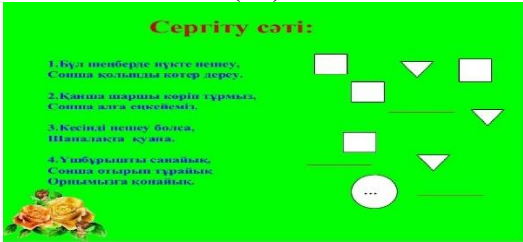
Жаратылыстану сабақтарында ойындар жүйелі қолданылып, оқушылардың жас ерекшелігіне, материал мазмұнына сәйкес іріктелініп алынса, оқушылардың байқампаздығы, пәнге деген қызығушылығы, абстрактылы ойлауы дамиды.


ӨЗІҢДІ ТЕКСЕР

Түркістан облысы, Жетісай ауданы білім бөлімі
 «Ә.Молдағұлова атындағы №34 жалпы білім беретін мектеп» КММ
 бастауыш сынып мұғалімі
 Суетова Салтанат Мендибаевна

Пәні:	Математика			
Бөлімі:	Менің мектебім			
Сынып: 2 «Ә»	Қатысқандар саны:		Қатыспағандар саны:	
Сабақтың тақырыбы	Өзіңді тексер			
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	2.4.3.1 100-ге дейінгі сандар/1000-ға дейінгі жүздіктер тізбектерінің заңдылығын анықтау. 2.4.3.2. Берілген заңдылық бойынша тізбекті құрастыру, тізбектегі заңдылықтың бұзылуын табу. 2.1.2.8. $34 + 23$, $57 - 23$, 45 ± 19 , $47 + 33$, $80 - 47$, $100 - 35$ жағдайларында екі таңбалы сандарды қосу және азайт алгоритмдерін қолдану.			
Сабақтың мақсаты	қате жазылған мысалдарды түзетіп жазады заңдылықтың қатесін тауып, тізбекті жалғастырады санды және әріпті өрнек құрастырып, мәнін есептейді			
Құндылықтар	денсаулық, достық және айналадағыларға қамқорлық көрсету			
Сабақ барысы				
Сабақтың кезеңі/ уақыты	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы (2 мин)	Ұйымдастыру кезеңі: 1.Сәлемдесу. 2.Оқушыларды түгендеу. Психологиялық ахуал орнату. «Үш қадам» әдісі 1.Көңіл – күйіміз қандай? (қол бұлғау) 2.Сабаққа дайындықтарың қалай? (шапалақтау) 3.Сабаққа ынталарың қандай? (басбармақ көрсету)	Оқушылар сабаққа назар аударады. Оқушылар сұраққа жауап береді Тамаша! Керемет! Ғажап!	Мақтап, мадақтап отыру	
Сабақтың ортасы (5 мин)	Үй тапсырмасын тексеру №7, 85- бет $72 - 17 = (72 - 10) - 7 = 62 - 7 = 55$ $46 + (54 + 200) = (46 + 54) + 200 = 100 + 200 = 300$ $14 + 55 + 25 = (55 + 25) + 14 = 80 + 14 = 94$ $28 + 56 = (20 + 50) + (8 + 6) = 70 + 14 = 84$ $70 + 20 + (80 + 30) = (80 + 20) + (70 + 30) = 100 + 100 = 200$	Есептеудің тиімді тәсілін қолданады.	Мадақтау	Оқулық

<p>8 мин</p>	<p>$34 + 66 - 16 = (66 - 16) + 34 = 50 + 34 = 84$</p> <p>Дескриптор: -тиімді тәсілмен есептеп шығарады(16)</p> <p>Топқа бөлу. «Қызыл қоңызды ұшыру» ойыны 4-топқа бөлу</p> <p>Ой қозғау. «Күшіктерді тамақтандыр» -Сандардың қосындысын қалай таптың? - Ауызша жылдам есептеуде қандай тәсіл қолдандың?</p> <p>-Өткен сабақта екі таңбалы сандарды жазбаша қалай қосу, азайту тәсілін меңгердің? - Сандарды қосу және азайтуды баған түрінде орындаудың алгоритімі қалай? Бүгін сабағымызда осы өткен тақырыптар бойынша жұмыстар жасаймыз.</p> <p>Не үйрендіңдер? Сабақтың тақырыбы мен мақсатын хабарлау</p> <p>1-тапсырма . Топтық жұмыс Сандарды салыстыр</p> <p>$6 < 8$ $60 < 80$ 6онд.> 6 бірл. 60онд. = 6жүзд. 8онд.< 8 жүзд. $800 > 600$</p> <p>2 – тапсырма. Есептеуді баған түрінде орында.</p> <p>«Ыстық бургер» әдісі</p> <p>$63+27= 90$ $100-38= 62$ $100- 45 = 55$ $73+27 =100$</p> <p>63 100 +27 <u> - 38 </u> 90 62</p> <p>3 –тапсырма «Сықырлы су» әдісі</p> <p>а) Өрнектердің мәнін тап. (100-25)-35</p>	 <p>Сұраққа жауап береді</p>  <p>1. сандарды салыстырады 1. мысалдарды баған түрінде есептейді 1. өрнектердің мәнін табады</p> <p>Дескриптор: -сандарды салыстырады</p>	<p>«Смарт сағаты» бағалауы</p> <p>(жауабын а қарай)</p>	<p>№1, 84-бет</p> <p>Оқулық №1,2,3(а) 86 –бет Лamina т маркер</p>
---------------------	--	---	---	---

	$60+(12+18)$ $(13+17)-(24-4)$ $(70+20)-(15+25)$ Дескриптор: -өрнектердің мәнін табады 4 – тапсырма Жұптық жұмыс «Қатені тап» әдісі Баған түрінде қате жазылған мысалдарды түзетіп жаз. Мәнін есепте. $\begin{array}{r} 38 \\ +42 \\ \hline 80 \end{array} \qquad \begin{array}{r} 100 \\ - 65 \\ \hline 35 \end{array}$ $\begin{array}{r} 57 \\ +36 \\ \hline 93 \end{array} \qquad \begin{array}{r} 100 \\ - 54 \\ \hline 46 \end{array} \qquad \begin{array}{r} 47 \\ +23 \\ \hline 70 \end{array}$	Дескриптор: - есептеуді баған түрінде орындайды Өрнектің мәнін таба алады Дәптерге жазады		
7 мин	Ә) □ орнына тиісті санды қой. $73 \quad 89 \quad 46$ $\quad \quad 43$ 27 100 Дескриптор: - қатені табады(16) - қате жазылған мысалдарды түзетіп жазады(16) -мәнін есептейді(16)	1. қатені табады 2.қате жазылған мысалдарды түзетіп жазады 3.мәнін есептейді	«Смарт сағаты» бағалауы (жауабын а қарай)	Оқулық №4, 87 бет Дәптер қаламсап
7 мин	Сергіту сәті:  5 – тапсырма Жеке жұмыс «Құрастыр» әдісі Санды және әріпті өрнек құрастыр. Өрнектің мәнін есепте. $(80 - 26) - 18 = 54 - 18 = 36$	1. санды өрнек құрастырады 2.әріпті өрнек құрастырады 3.өрнектердің мәнін есептейді Екі өрнекті оқылуы бойынша жазады, мәнін табады. Оқулықта берілген түсіндірмемен танысады. Әр амалды қалай орындағанын түсіндіреді.	«Комментарий» арқылы Мақтап, мадақтап отыру	Оқулық №5, 87 бет
Сергіту сәті 2 минут	$65 - (32 - 19) = 65 - 13 = 52$ Қорытынды ұсынады. <i>Санға қосылатын немесе саннан азайтылатын қосындыны және айырманы жақшаға алып жазады.</i>			https://youtu.be/tZgdO3V Rt18




	<p><i>Жақшасы бар өрнектерде алдымен жақша ішіндегі амал орындалады.</i></p> <p>Дескриптор: -санды өрнек құрастырады(1б) -әріпті өрнек құрастырады(1б) -өрнектердің мәнін есептейді(1б)</p>			
<p>Сабақтың соңы 7 мин</p>	<p>4 – тапсырма Жеке жұмыс «Анықта» әдісі Заңдылықтың қатесін тап. Өрнектер тізбегін жаз. А)1000 – 200, 900 -200, 800 – 200, 700 – 200, 600 -200</p> <p>Ә)60 +40 – 10, 60 +30 – 20, 60 + 20-30, 60 + 10 - 40</p> <p>Дескриптор: Заңдылықтың қатесін табады(1б) -қатетіні түзетеді(1б) -өрнектер тізбегін жазады(1б)</p> <p>8-тапсырма «Аквариумдағы балық» әдісі Теңдеулерді шеш: $X+27=100$ $x=100-27$ $x=73$ $73+27=100$ $100=100$</p> <p>Кері байланыс: «Көршіңе бір сөз таңда». Әр бала өзінің жанында отырған баланың бүгінгі еңбегі, іс-әрекеті туралы бір ауыз жақсы сөз, мадақтама айтады. • Сен жарайсың! • Жазуың ұнады! Бүгін өте жақсы жұмыс істедің! т.б.</p>	<p>1. заңдылықтың қатесін табады 2. қатетіні түзетеді 3. өрнектер тізбегін жазады</p> <p>Дескриптор: Теңдеуді шешеді-1б</p> <p>Оқушылар бір-біріне жақсы сөздер айтады.</p>	<p>«Смарт сағаты» бағалауы (жауабын а қарай)</p> <p>«Домбыра» таратпасы</p>	<p>Оқулық №7, 87 бет Дәптер Қаламсап</p> <p>«Домбыра» таратпасы</p>
<p>Рефлексия 7 мин</p>	<p>«Алма ағашы» әдісі (Бағалау) Бүгінгі сабақты толық түсіндім (8,9,10) Бүгінгі сабақты түсіндім, сұрағым бар(5,6,7) Бүгінгі сабақты түсінбедім (1,2,3,4) Үйге тапсырма .№6, 87 бет</p>	<p>Бүгінгі сабақтан алған білімдерін жинаған саны арқылы анықтайды. «Комментарий» арқылы</p>		<p>«Алма ағаш» әдісі (Бағалау) слайд</p>

**ҮЗІЛІС КЕЗІНДЕ ДЕМАЛУҒА АРНАЛҒАН ЕРЕЖЕЛЕРДІ САҚТАЙМЫН.
ХАБАРЛЫ СӨЙЛЕМ. 29 – 32-ЖАТТЫҒУЛАР.**





*Түркістан облысы Жетісай ауданы
«Ә.Молдағұлова атындағы №34 Жалпы білім беретін мектебі» КММ
бастауыш сынып мұғалімі
Илясова Зауреш Базарбаевна*

Пәні:	Қазақ тілі			
Бөлім:	Менің мектебім			
Сынып: 2	Қатысқандар:17	Қатыспағандар		
Сабақтың тақырыбы:	№44 сабақ.Үзіліс кезінде демалуға арналған ережелерді сақтаймын. Хабарлы сөйлем. 29 – 32-жаттығулар.			
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаты:	2.1.3.1 - күнделікті өмірде кездесетін жағдаяттарға байланысты сөйлеу мәдениетін сақтап, диалогке қатысу 2.3.7.1 сөйлем түрлерін айтылу мақсатына сәйкес тыныс белгілерін (нүкте, сұрақ белгісі, леп белгісі) қою			
Сабақтың мақсаты:	Күнделікті өмірде кездесетін жағдаяттарға байланысты сөйлеу мәдениетін сақтап, диалогке қатысады Сөйлем түрлерінің айтылу мақсатына сәйкес тыныс белгілерін (нүкте, сұрақ белгісі, леп белгісі) қолданады			
Құндылықтар және оның мақсаты: Ай құндылығы: Әділдік және жауапкершілік	Сабақ құндылығы: ЗАҢ ЖӘНЕ ТӘРТІП Мектепте, қоғамда этикалық және құқықтық нормалар мен ережелерді сақтаудың маңыздылығын білу Апта дәйексөзі: Тура биде туған жоқ			
Сабақтың барысы				
Сабақтың кезеңі// Уақыты 30минут	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар

<p>Сабақтың басы 3 минут</p> <p>Өткенді пысықтау 5 минут</p>	<p>Психологиялық ахуалды жақсарту</p> <p>Қазақ тілі пәнінен Білмегенді білейік Үйренейік күлейік</p> <p>«Ой ашар» Суреттермен берілген мақал-мәтелдерді табу</p>  <p>«Бір шәугім шәй» әдісі арқылы топқа бөлу Өткенді пысықтау «Ұяшық таңдау» әдісі арқылы топтарға ұяшықтарды таңдатып сұрақтарға жауап алу.</p>	<p>Мақсаты: Сабақты жақсы көңіл-күймен бастау</p> <p>Суреттермен берілген мақал-мәтелдерді табады.</p> <p>Үй тапсырмасын айтады.</p>	<p>Мақтап, мадақтап отыру ҚБ: « Бауырсақ, құрт, тәттілер» арқылы Топты бағалау</p> <p>Дескриптор: Диалогті сұрақтар қоя отырып, қалпына келтіреді-1б</p> <p>Тамаша!</p>	<p>Суреттер</p> <p>Суреттер</p>
<p>Сабақтың ортасы 25 минут</p> <p>Сергіту сәті 2 минут</p>	 <p>Үй тапсырмасы 25-жаттығу 1-топ.Неше сөйлем жаздыңдар? 2- топ.Сөйлемнің бірінші сөзі қандай әріптен бастап жазылады? 3- топ.Соңына не қойылады? Жаңа тақырып Мысал келтіру арқылы сабақтың тақырыбын анықтау.(Бүгін 2 «А» сыныбында 3 сабақ Қазақ тілі пәнінен ашық сабақ өтеді.) қандай сөйлем айтылып тұр? Хабарлы сөйлем туралы ережемен таныстыру</p>	<p>Тапсырманы тыңдап сөйлем түрін ажыратып айтады Ақпаратпен танысады</p> <p>Үзіліс кезінде демалуға арналған</p>	<p>Дескриптор: Мәтінді түсініп оқиды-1б. Үзіліс туралы диалог құрастырады-1б</p>	<p>Оқу құралдары</p>  <p>Жұмыс</p>

<p>Сабақты қорыту 5 минут</p> <p>Кері байланыс 5 минут</p>	<div data-bbox="406 152 858 358" data-label="Diagram"> <p style="text-align: center;">Сөйлем Айтылу мақсаты мен сазына қарай</p> <table border="1" style="width: 100%; text-align: center;"> <tr> <td>Хабарлы</td> <td>Сұраулы</td> <td>Лепті</td> </tr> <tr> <td>Хабарлы сөйлемнің соңына (.) нүкте қойылады.</td> <td>Сұраулы сөйлемнің соңына (?) сұрақ белгісі қойылады.</td> <td>Лепті сөйлемнің соңына (!) леп белгісі қойылады.</td> </tr> </table> </div> <p>29-жаттығу Мәтінді түсініп оқы. Үзілісте мен досыммен сөйлесемін, шахмат ойнаймын. Үзіліс демалу үшін беріледі. Үзіліс кезінде демалуға арналған ережелер. Топтық жұмыс 1. Үзіліс кезінде сыныпта жүгірмейміз. 2. Айқайлап сөйлеспейміз. 3. Әрдайым әдеп сақтау керек. 4. Тазалық сақтауымыз керек. 5. Бір-бірімізді тыңдаймыз. 6. Қатты күлмейміз 7. Терезені ашып, тақтаны сүртеміз. ЕҚБ Үзіліс кезіндегі демалуға арналған ережелер құрастырып көр. 30-жаттығу Сөйлемдерді көшіріп жаз Сөйлем соңындағы тыныс белгілеріне назар аудар.</p> <div data-bbox="406 1417 715 1675" data-label="Image"> </div> <p>Сергіту сәті «Оюлар биі»</p> <div data-bbox="406 1765 726 2011" data-label="Image"> </div>	Хабарлы	Сұраулы	Лепті	Хабарлы сөйлемнің соңына (.) нүкте қойылады.	Сұраулы сөйлемнің соңына (?) сұрақ белгісі қойылады.	Лепті сөйлемнің соңына (!) леп белгісі қойылады.	<p>ережелер туралы біледі.</p> <p>Топпен жұмыс жасайды</p> <p>Дәптермен жұмыс жасайды.</p> <p>Оюлар биін билейді.</p> <p>Берілген сұрақтарға жауап береді</p> <p>Үй тапсырмасын алады</p> <p>Қаламдарда жазылған сөйлемдерді оқып, сөйлем түріне ажыратады.</p> <p>Жаңбыр</p>	<p>Кереметсіңдер!</p> <p>Дескриптор: Сөйлемдерді көшіріп жазады-1б Сөйлем соңындағы тыныс белгілерін анықтайды-1б</p> <p>Керемет!</p> <p>Дескриптор: Суретте үзіліс кезінде өзін жақсы ұстаған бала және қай бала өз тәртібін өзгерту керектігін анықтап, ойын дәлелдейді-1б</p> <p>Тамаша!</p> <p>Дескриптор: Сөйлем түрлерін ажыратып ойын дәлелдейді.</p>	<p>дәптер</p> <p>Қимылдар</p> <div data-bbox="1436 913 1516 1052" data-label="Image"> </div> <p>Суреттер</p> <p>Оқулық</p>
Хабарлы	Сұраулы	Лепті								
Хабарлы сөйлемнің соңына (.) нүкте қойылады.	Сұраулы сөйлемнің соңына (?) сұрақ белгісі қойылады.	Лепті сөйлемнің соңына (!) леп белгісі қойылады.								

	<p>31-жаттығу «Суреттер сөйлейді» әдісі Суреттерге қара. 1-топ. Суреттегі балалардың қайсысы үзілісте өзін дұрыс ұстады? 2-топ. Қай оқушы өз тәртібін өзгертуі керек деп ойлайсың? 3-топ Үзіліс кезінде демалуға арналған ережелерді 1,3,4 суреттердің көмегімен айт. Арай мен Айнұр екеуі бір-бірімен сабақ үстінде болған қызықтарын айтып, әңгімелесіп тұр. Үлкен үзіліс кезінде шахмат ойнауға және қызықты кітаптар оқуға болады. Үй тапсырмасы 32-жаттығу Үзіліс кезінде демалуға арналған ережелерді 1,2,4-суреттердің көмегімен жазып көр. Жазғандарыңның қандай сөйлемекенін айт. Қорытынды: «Қаламдар сөйлейді» әдісі Балалар қаламдағы сөздерді оқып сөйлем түрлерін ажыратады.</p>  <p>Кері байланыс</p> <p>«Жаңбыр тамшылары» әдісі</p> 	<p>тамшылары арқылы кері байланыс береді</p>	<p>«Жаңбыр тамшылары» әдісі</p>	<p>Кері байланыс тақтасы</p>
--	---	--	---------------------------------	------------------------------

МАТЕМАТИКА МҰҒАЛІМІ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ОЙЛАУ ҚАБІЛЕТІН ДАМУЫ

*Түркістан облысы Жетісай ауданы
«Ш.Құдайбердиев атындағы №32 жалпы білім беретін мектебі» КММ
математика пәнінің мұғалімі
Изтурганов Ержан Бердиходжаевич*

Математика – тек сандар мен формулаларды есептеумен шектелмейтін, шығармашылық ойлауды талап ететін пән. Оқушыларды математикалық ұғымдармен таныстырып, есептерді шешуге үйрету кезінде мұғалімнің міндеті – олардың шығармашылық қабілеттерін дамыту болып табылады. Математика мұғалімі оқушыларға логикалық, аналитикалық ойлаумен қатар, шығармашылық ойлауды да дамытуы керек. Бұл дағды тек математика пәнінде ғана емес, жалпы өмірде де қажет.

Шығармашылық ойлау дегеніміз – жаңа идеялар мен шешімдер табу, қалыптан тыс жолмен ойлау, проблемаларды шешуде дәстүрлі емес тәсілдерді қолдану. Математика пәні шығармашылық ойлау қабілетін дамытуға өте қолайлы. Өйткені математикалық есептер мен тапсырмалар, көбінесе стандартты емес шешімдер мен креативті тәсілдерді талап етеді.

Шығармашылық ойлау оқушылардың зерттеушілік қабілеттерін арттырып, оларды өз бетімен жұмыс жасауға, жаңа білім алуға ынталандырады. Математика мұғалімі оқушылардың осы қабілеттерін дамыту арқылы олардың мектеп өмірінде ғана емес, болашақта да үлкен жетістіктерге жетуіне негіз қалайды.

Математика мұғалімі шығармашылық ойлауды дамыту үшін әртүрлі тәсілдерді қолданады. Бұл әдіс-тәсілдер оқушыларды тек есеп шығару мен формулаларды жаттаудан шығарып, олардың ғылыми-зерттеушілік және логикалық қабілеттерін қалыптастырады.

1. Шығармашылық тапсырмалар мен жобалар

Мұғалімдер оқушыларға тек стандартты есептерді емес, шығармашылық тапсырмалар мен жобалар да ұсынады. Мысалы, математикалық тақырыптар бойынша жобалар жасау, деректерді жинау мен өңдеу, түрлі модельдер мен графиктерді салу. Мұндай тапсырмалар оқушылардың өздерінің шығармашылық ойлауын іске қосуға мүмкіндік береді. Олар есепті шешу жолын өз бетімен табуға тырысады, бұл олардың өздеріне деген сенімділігін арттырады және зерттеу жұмыстарын орындауға ынталандырады.

2. Күрделі және қызықты есептер

Математика мұғалімі шығармашылық ойлауды дамыту үшін оқушыларға күрделі және қызықты есептерді ұсынуы керек. Бұл есептер оқушылардың логикалық ойлауын дамытып, оларды шығармашылық тәсілдермен шешуге ынталандырады. Қиын есептер оқушыларды тек формулалармен ғана емес, олардың шығармашылық қабілеттерімен жұмыс жасауға мәжбүр етеді.

Мұғалім мұндай есептерді таңдағанда, оқушының білім деңгейіне сәйкес және қызықты етіп ұсынылуы керек.

3. Проблемалық оқыту

Проблемалық оқыту әдісі оқушылардың шығармашылық ойлауын дамытуда үлкен рөл атқарады. Бұл әдіс оқушыларды тек дайын біліммен емес, мәселелерді өз бетімен шешуге бағыттайды. Мұғалім оқушыларға күрделі, жаңа тақырыптар бойынша сұрақтар қойып, оларды түрлі көзқарас тұрғысынан талқылауға шақырады. Бұл оқушылардың зерттеушілік қабілеттерін және шығармашылық ойлау дағдыларын қалыптастырады. Математика пәні, әсіресе, дәл және нақты шешімдер табуы қажет ететін сала болғандықтан, осындай әдіс өте тиімді болады.

4. Дискуссиялар мен пікірталастар

Математика мұғалімі оқушылардың шығармашылық ойлауын дамыту үшін дискуссиялар мен пікірталастарды да қолдануы мүмкін. Оқушылар өз ойларын ашық білдіріп, түрлі тәсілдермен есептерді шешу жолдарын ұсынғанда, оларды тыңдау және талқылау өте маңызды. Бұл әдіс оқушылардың математикалық ойлауын кеңейтіп, олардың шығармашылық қабілеттерін шыңдайды.

5. Кері байланыс және бағалау

Шығармашылық ойлауды дамытуда кері байланыс пен бағалаудың маңызы зор. Математика мұғалімі оқушылардың әрбір шешімін бағалап, олардың идеяларына құрметпен қарауы тиіс. Егер оқушы қателік жіберсе, мұғалім оны дұрыс бағытта бағыттап, шығармашылық тұрғыдан ойлауды жалғастыруға ынталандыруы керек. Бұл оқушылардың өзін-өзі бағалау дағдыларын арттырып, шығармашылық ізденістерге деген қызығушылығын оятады.

Шығармашылық ойлау дағдылары тек математикада ғана емес, өмірдің барлық салаларында қажет болады. Оқушылар математика пәнін зерттеу арқылы түрлі мәселелерді шешуге, сын тұрғысынан ойлауға, түрлі пікірлерді салыстыруға үйренеді. Бұл қабілеттер оларға болашақта ғылыми зерттеулер жүргізуге, бизнес саласында жаңа идеялар табуға және кез келген салада табысты болуға мүмкіндік береді.

Математика мұғалімінің шығармашылық ойлауды дамытудағы рөлі өте маңызды. Ол оқушыларды есептерді стандартты түрде ғана емес, инновациялық жолмен шешуге үйретеді. Бұл өз кезегінде оқушылардың бойында креативтілік пен ізденімпаздықты қалыптастырады.

Математика пәні шығармашылық ойлауды дамыту үшін өте тиімді құрал болып табылады. Математика мұғалімінің міндеті – оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту, оларға проблемаларды шешудің жаңа әдіс-тәсілдерін ұсыну және ғылыми-зерттеушілік жұмысқа қызықтыру. Бұл тек математика пәнін меңгеруге ғана емес, оқушылардың болашақта өмірде кездесетін қиындықтарды шешу қабілеттерін дамытуға да көмектеседі. Шығармашылық ойлау қабілетін дамыту арқылы мұғалім оқушыларды өмірдің түрлі саласында шығармашылықпен жұмыс істеуге дайындайды.

ЦЕНТРГЕ ТАРТҚЫШ ҮДЕУ


Түркістан облысы Жетісай ауданы

«Ә.Молдағұлова атындағы №34 жалпы білім беретін мектеп» КММ

физика пәнінің мұғалімі

Жайлыбаева Айгерім

Сынып: 9 «Ә»	Қатысқандар саны: Қатыспағандар саны:	
Сабақ тақырыбы	Центрге тартқыш үдеу	
Осы сабақта қол жеткізілетін оқу мақсаттары (оқу бағдарламасына сілтеме)	9.2.1 центрге тартқыш үдеудің формуласын есептеп шығаруда қолдану.	
Сабақтың мақсаты	<p>1.Барлық оқушылар: Центрге тартқыш үдеудің тұжырымдамасын сипаттау.</p> <p>2.Оқушылардың басым бөлігі: Центрге тартқыш үдеудің формуласын анықтай алу, ХБЖ –ға келтіру.</p> <p>3.Кейбір оқушылар: Центрге тартқыш үдеудің формуласын түрлендіріп, есептер шығару</p>	
Сабақ барысы		
Сабақтың жоспарланған кезендері	<p>I. Ұйымдастыру кезеңі</p> <p>II. Психологиялық ахуал</p> <p>Аффирмация арқылы оқушыларды жігерлендіру</p> <p>Саламатсыздар ма? Қалдарың қалай Сабаққа дайындықтарың қалай?</p> <p>Топқа бірікту: геометриялық фигуралар арқылы топқа біріктіру.</p> <p>Үшбұрыш Төртбұрыш Шеңбер Цилиндр Үй тапсырмасын сұрау</p> <p>«Семантикалық карта» әдісі. Мақсаты: Оқушылардың ой-өрісін жинақтап, жан-жақты ойлау және жазылым дағдыларын дамытады.</p>	<p>Ресурстар</p> <p>Семантикалық карта.</p>
Сабақтың басы 8 мин	«Екі жұлдыз, бір тілек» оқушыларға кері байланыс жасаймын.	Топтық жұмыс

	Атауы	$\vartheta = 2\pi R$	$\vartheta = 2\pi R$	$\omega = \varphi/t$	$\vartheta = s/t$	
	Сызықтық Жылдамдық	Ү	Е	А	Д	
	Арақашықтық	Р	Д	Қ	Ы	
	Бұрыштық жылдамдық	Ж	Ш	Е	И	
	Жылдамдық	А	Л	М	У	

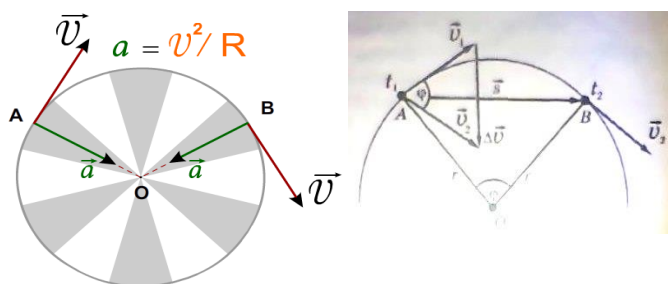
Сабақтың ортасы
25 мин

Жаңа сабақ

1. Жаңа сабақты ART пайдаланып оқушыларға теориялық білімін шыңдап, графиктерді түсіндіремін.

Шеңбер бойымен бірқалыпты қозғалатын дененің үдеуі шеңбердің кез келген нүктесінде радиус бойымен оның центріне қарай бағытталады. Сондықтан оны центрге тартқыш үдеу деп атайды.

$$a = \frac{v^2}{r}$$



Механикада бұрылу бұрышын радионмен өлшеу келісілген.

Радян- Ідоғасының ұзындығы R радиусқа тең болатын φ центрлік бұрыш.

бұрылу бұрышының уақыт өтумен өзгеруін бұрыштық жылдамдық арқылы сипаттайды.

Бұрыштық жылдамдық деп дененің бұрылу бұрышының осы бұрылуға кеткен уақытқа қатынасымен

Плакаттар
Стикер
Қарандаштар



өлшенетін шаманы айтады. Бұрылу бұрышы φ рпімен белгіленеді.

Дененің бірқалыпты айналысы кезіндегі бұрыштық жылдамдығы

$\omega = \varphi/t$ Дененің бірқалыпты айналысы кезіндегі бұрыштық жылдамдығы

Шеңбер бойымен толық бір айналым 2π радианды құрайды. Нүктенің толық бір айналым кезіндегі уақыт $t=T$ болғандықтан бұрыштық жылдамдықты мына өрнектермен де анықтауға болады.

$$\omega = \varphi/t = 2\pi/T = 2\pi\nu$$

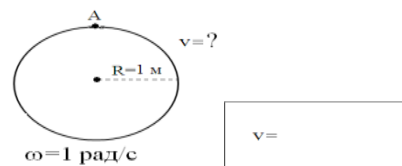
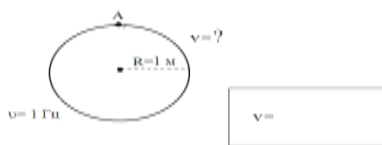
$$v = \omega R \text{ СЫЗЫҚТЫҚ ЖЫЛДАМДЫҚ}$$

Шеңбер бойымен бірқалыпты қозғалатын дененің үдеуі шеңбердің кез келген нүктесінде радиус бойымен оның центріне қарай бағытталады. Сондықтан да оны **центрге тартқыш үдеу** деп атайды.

$$[\omega] = 1 \text{ рад/1с} = 1 \text{ рад/с}$$

Жаңа сабақты бекіту. 1- тапсырма

«Сызбаға өрнек жаз» әдіс арқылы сабақты бекітемін. Бұл әдісті қолданудағы мақсатым оқушыларға берілген суретті зерттеуді қандай шамалар берілгендігін, қай физикалық шама белгісіз екендігін және сызбамен жұмыс істеуді меңгереді.



Дәптер

Бағалау критерийі	Дескриптор	Белгі
1.Сызықтық және бұрыштық жылдамдықта рды байланыстыратын өрнектерді анықтау	1.Сызықтық және бұрыштық жылдамдықтың өрнектерін жазады.	+++

Тапсырманы бағалауда «Карусел» әдісін қолданамын. Бұл әдісті қолданудағы мақсатым жұптар бір-бірінің жұмыстары бағалайды

2 - тапсырма «Екеуі үйде, екеуі қонақта» әдісі . Жеке есептер шығару есептердің шығарылу жолы мен жауабын түсіндіріп беру.

В-деңгей.

1.Радиусы 40 м айналма жолмен автомобиль **20 м/с** жылдамдықпен жүреді.Осы кезде центрге тартқыш үдеу неге тең болды?

В-деңгей.

2.Автокөлік радиусы 100м айналма жолмен **54 км/сағ**жылдамдықпен қозғалады.Автокөліктің центрге тартқыш үдеуін тап?

В-деңгей.



3.Радиусы 4 м бір қалыпты айналған дөңгелектің бетіндегі материялық нүкте

4 м/с жылдамдықпен қозғалады. Материялық нүктенің үдеуі

В-деңгей.

4. Радиусы 0,5 м, 10 Гц жиілікпен қозғалған дененің сызықтық жылдамдығы

В-деңгей.

	Критерий	Дескриптор	Деңгейі	Белгі	
	2. Центрге тартқыш үдеудің формуласын анықтай алады, ХБЖ –ға келтіреді.	Есептің шартын дұрыс жазады Өлшем бірліктері SIжүйесін келтіреді	B B	++ ++	
	3. Центрге тартқыш үдеудің формуласын түрлендіреді, есептер шығара алады	Формуларды түрлендіре алады Есептің шешімін нақты табады	B	++	
Сабақтың соңы 10 мин	3 – тапсырма https://bilimclass.kz/				карточкалар 
	Үйге тапсырма 1,4 -жаттығу №10 №11 №12				Р.Башарұлы, Д.Қазақбаев, Б.Рымкеевич «Физика есептер жинағы», 9 сынып
Бағалау 2 мин	Кері байланыс 				стикерлер

АҚПАРАТТЫҚ-КОММУНИКАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР ПӘНІНІҢ РӨЛІ МЕН БОЛАШАҒЫ

Түркістан облысы, Жетісай ауданы

«Ә.Молдағұлова атындағы №34 Жалпы білім беретін мектебі» КММ

информатика пәнінің мұғалімі

Килибаева Зарина Мухторовна

Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар (АКТ) – бүгінгі күннің ғылымы мен техникасын, экономикасы мен мәдениетін, білім беру саласы мен жеке өмірді толықтай қамтыған сала. Бұл пән заманауи білім берудің маңызды бөлігі бола отырып, оқушылардың технологиялық сауаттылығын арттыруға, олардың шығармашылық және аналитикалық қабілеттерін дамытуға және цифрлық әлемде өз орнын табуға көмектеседі.

АКТ пәні білім беру жүйесінде үш негізгі рөлді атқарады:

1. **Технологиялық сауаттылықты дамыту.** Оқушыларды қазіргі заманғы құралдарды қолдануға, заманауи ақпараттық жүйелер мен қосымшаларды меңгеруге үйретеді.
2. **Цифрлық мәдениетті қалыптастыру.** АКТ оқушыларды интернеттегі жауапты әрекеттерге, жеке деректерді қорғауға, этикалық және құқықтық нормаларды сақтауға бағыттайды.
3. **Инновациялық ойлауды жетілдіру.** Оқушыларды жаңа технологиялық шешімдерді іздеуге және оларды практикада қолдануға ынталандырады.

Бұл пәннің маңызды артықшылығы – оның жан-жақты әмбебаптығында. АКТ тек IT саласында ғана емес, медицина, инженерия, бизнес, өнер және ауыл шаруашылығы сияқты әртүрлі салаларда қолданылады.

АКТ пәні әртүрлі тақырыптарды қамтиды, оның ішінде:

- **Деректерді өңдеу және сақтау.** Бұлттық технологиялар, үлкен деректерді (Big Data) басқару, деректер базасын құру.
- **Бағдарламалау негіздері.** Алгоритмдер құру, код жазу және бағдарламаларды әзірлеу.
- **Желілік технологиялар.** Интернеттің жұмыс істеу принциптері, ақпараттық қауіпсіздік, жергілікті және ғаламдық желілерді пайдалану.
- **Робототехника және жасанды интеллект.** Ақылды құрылғыларды жобалау, машиналық оқыту және алгоритмдерді қолдану.
- **Интерактивті құралдар мен цифрлық контент.** Графика, бейнемонтаж, презентация құру, мультимедиялық құралдарды пайдалану.

Мұндай әртүрлілік оқушылардың қызығушылығын арттырып, болашақ мамандық таңдаудағы мүмкіндіктерін кеңейтеді.

Цифрлық дәуірдің талаптары АКТ пәнінің өзектілігін күшейтуде. Жаңа технологиялар қарқынды дамып, болашақта білім беру саласына келесі өзгерістер әкеледі:

Жасанды интеллект және деректерді талдау. АКТ-ны меңгерген оқушылар болашақта жасанды интеллектті дамыту, деректерді талдау және автоматтандыру саласында жұмыс істей алады. Бұл бағыттар еңбек нарығындағы ең жоғары сұранысқа ие болады.

Виртуалды және кеңейтілген шындық. АКТ виртуалды әлемді модельдеу, ойындар құру, архитектура мен дизайнда кеңінен қолданылады.

Киберқауіпсіздік. Цифрлық ақпаратты қорғау саласының мамандарының сұранысы өсіп келеді. Бұл АКТ пәнінде оқытылатын негізгі бағыттардың бірі.

Ғаламдық коммуникация. Интернет пен АКТ құралдары ғаламдық масштабта бірлесіп жұмыс істеу мүмкіндігін береді. Оқушылар бұл дағдыларды меңгеру арқылы халықаралық деңгейде бәсекеге қабілетті болады.

Қашықтықтан жұмыс істеу және оқыту. Цифрлық ортада жұмыс істеу қабілеті АКТ пәнін оқыту арқылы дамиды, бұл әсіресе қашықтықтан білім алу мен жұмыс істеу кезінде маңызды.

АКТ-ның тиімділігін арттыру үшін білім беру жүйесінде заманауи әдістер қолданылады:

- **Интерактивті оқыту.** Оқушыларды білім алуға ынталандыру үшін виртуалды зертханалар, симуляторлар және қашықтықтан оқыту платформалары пайдаланылады.

- **Жобалық тәсіл.** Топтық жобалар, нақты мәселелерді шешуге бағытталған тапсырмалар арқылы оқушылардың практикалық дағдылары дамиды.

- **Интеграция.** АКТ басқа пәндермен байланыстырылып оқытылады, бұл білімді кешенді қолдануға мүмкіндік береді.

- **Менторлық және серіктестік.** Жоғары оқу орындары мен ІТ компанияларымен бірлескен жұмыстар арқылы АКТ-ны тәжірибеде қолдану жолдары көрсетіледі.

Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар пәні – заманауи білім берудің ең маңызды элементтерінің бірі. Бұл пән оқушыларды болашаққа дайындап, оларға жаңа цифрлық дәуірде қажетті дағдыларды береді. АКТ білім беруді тек технологиялық құралдармен байытпайды, сонымен қатар оқушылардың сыни ойлау қабілетін, шығармашылығын және цифрлық сауаттылығын дамытады. Болашақта АКТ пәні цифрлық қоғамда жеке және кәсіби табыстың негізгі кілті болып қала бермек. Бұл пәнді жетілдіру және оның сапалы оқытылуын қамтамасыз ету – технологиялық дамудың негізін құрайтын маңызды қадам.

6 САНЫН ҚОСУ ЖӘНЕ АЗАЙТУ

Түркістан облысы, Жетісай ауданы


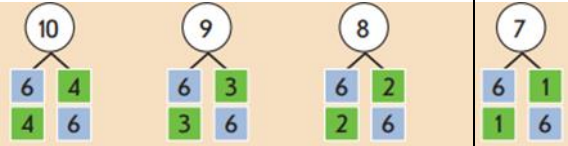





«Ә.Молдағұлова атындағы №34 жалпы білім беретін мектебі» КММ






бастауыш сынып мұғалімі

Басжанова Айгул Сисенбаевна

Пәні:	Математика
Бөлім:	Менің отбасым
Сынып:	1 сынып
Сабақтың тақырыбы:	№40 сабақ. 6 санын қосу және азайту
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаты:	1.1.2.4 біртанбалы сандарды ондықтан аттамай қосу кестесін құру, білу және қолдану; 1.1.2.3 қосудың ауыстырымдылық қасиетін қолдану
Сабақтың мақсаты	6 санын қосу мен азайтуды үйренеді
Құндылықтар және оның мақсаты: Ай құндылығы: Әділдік және жауапкершілік	Сабақ құндылығы: БІРЛІК ЖӘНЕ ЫНТЫМАҚ Командада жұмыс істей білу Апта дәйексөзі: Халқыңа адал бол, жауыңа қатал бол, досыңа адал бол!

Сабақтың барысы				
Сабақтың кезеңі// уақыты	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
<p>Сабақтың басы 5 минут</p> <p>Өткенді пысықтау 5 минут</p> <p>Сабақтың ортасы 20 минут</p>	<p>Сабаққа дайындық жасау Психологиялық ахуалды жақсарту «Біз қандаймыз?»</p> <p>Өткенді пысықтау «Баскетбол» әдісі. Әр доптың артында тапсырма берілген, шешімін тауып мәніне сәйкестендіреді.</p> <p>Тақырыпты ашу «Математикалық жұмбақ» Шешуін табу арқылы бүгінгі күннің тақырыбын ашады.</p> <p>Оқулықтағы №1 тапсырма орындау ұсынылады.</p>  <p>6 санын қалай қосу мен азайтуды естеріне түсіреді. Кестенің қалай құрылғанына назар аударады. Қосудың ауыстырымдылық қасиетін пайдаланып, 6 саны мен 6 санына қосудың кестелік жағдайларын қарастырамыз. Сонымен қатар қосуға кері амал ретінде саннан 6 санын азайтудың кестелік жағдайларын қарастырамыз. Есептеуді орындайды.</p>	<p>Оқушылар берілген мысалдарды орындайды.</p> <p>Жұмбақты шешеді.</p> <p>Оқушылар сурет бойынша қосу мен азайтуға өзара байланысты мысалдар құрастырады.</p> <p>4+2=6 2+4=6 6-4=2 6-2=4</p>	<p>Мақтап, мадақтап отыру</p>  <p>Дескриптор: Оқушылар сұрақтарға жауап берді. 5 санын қосу және азайту кестесін айтты</p>  <p>Дескриптор: 6 санын қалай қосу мен азайтуды есіне түсірді. 6 саны мен 6 санына қосудың кестелік жағдайларын есінде</p>	<p>суреттер</p>  <p>Суреттер</p>  <p>оқулық</p> <p>оқулық</p>  

<p>Сергіту сәті 2 минут</p> <p>Сабақты қорыту 6 минут</p>	 <p>Сурет бойынша қосуға және азатуға мысалдар құрастыруды ұсынады. Есінде сақта!</p>  <p>Жаңа тақырып 2-тапсырма. «Бұл қандай сан?» санның құрамын анықтау.</p>  <p>Сандардың құрамын айт. –8 санының құрамы бмен қандай сан?(2) –7 санының құрамы бмен қандай сан? (1) –9 санының құрамы бмен қандай сан? (3) Сергіту сәті «Көңілді күн»</p>  <p>№3 тапсырма Берілген әрбір санды 6-ға</p>	<p>Өзіндік жұмыс орындайды</p> <p>Берілген әрбір санды 6-ға арттырады және 6-ға кемітеді.</p> <p>Би билейді</p>	<p>сақтады.</p>  <p>Дескриптор: Сандардың құрамын айтты Азайтуға мысалдар құрастырды.</p> <p>Дескриптор: Берілген әрбір санды 6-ға арттырды. Берілген әрбір санды 6-ға кемітті</p>  <p>Дескриптор: Бос</p>	<p>оқулық</p> <p>Кеспе сандар</p> <p>Кесте</p>  <p>Әуен</p> <p>Оқулық</p>
---	---	---	--	--

<p>Кері байланыс 5 минут</p>	<p>арттырады. Ол үшін кестені пайдаланады. Берілген әрбір санды 6-ға кемітеді. Ол үшін кестені пайдаланады.</p> $2 + 6 = 8$ $1 + 6 = 7$ $0 + 6 = 6$ $4 + 6 = 10$ $3 + 6 = 9$ $6 - 6 = 0$ $9 - 6 = 3$ $8 - 6 = 2$ $10 - 6 = 7$ $7 - 6 = 1$ <p>Дәптермен жұмыс Дәптердегі тапсырмаларды орындайды. .</p>  <p>Қорытындылау. «Шертпек» ойыны</p>   <p>Кері байланыс . Күзгі жапырақтармен өздерін бағалау. Кері байланыс жасау.</p> 	<p>Оқушылар бос орындарға тиісті сандарды анықтайды</p> <p>Жеке жұмыс жасайды</p>	<p>орындарға тиісті сандарды қойды Қосу мен азайту амалын біледі</p> 	<p>Суреттер</p>
----------------------------------	--	---	--	-----------------

АБАЙ ШЫҒАРМАШЫЛЫҒЫНДАҒЫ РУХАНИ ІЗДЕНІСТЕР МЕН ЗАМАНЫНЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК МӘСЕЛЕЛЕРІ

Түркістан облысы, Жетісай ауданы

«Ә.Молдағұлова атындағы №34 Жалпы білім беретін мектебі» КММ

қосымша білім беру педагогы, Абайтану курсының жетекшісі

Тәңірбергенов Шоқан Нұржанұлы

Абай Құнанбайұлы — қазақ әдебиетінің ғана емес, тұтас қазақ мәдениетінің ұлы тұлғасы. Оның шығармашылығы қазақ халқының рухани және әлеуметтік өмірін, дүниетанымын көрсететін алтын қазына болып табылады. Абай өз шығармашылығында заманының әлеуметтік мәселелерін терең сезініп, соларға қарсы үн қатты, халықты тәрбиелеу үшін рухани ізденістерге барды. Ақынның философиялық ойлары мен әлеуметтік көзқарастары бүгінгі күнде де өзектілігін жоғалтқан жоқ.

Абай Құнанбайұлы шығармашылығында рухани ізденістерге ерекше назар аударған. Ол адамдық қасиеттерді, мінез-құлықтың қырларын терең зерттеп, адам болмысының ішкі мазмұнына үңілді. Ақынның философиялық көзқарастары көп жағдайда адамның рухани дүниесіне, оның моральдық және этикалық өлшемдеріне бағытталған.

Абай шығармаларында рухани ізденістер бірнеше негізгі аспектілерде көрінеді:

1. **Білім мен ақылдың маңызы.** Абайдың шығармашылығында білім мен ақылдың ерекше орны бар. Ақын тек сөзбен ғана емес, іс жүзінде де білімнің маңызын көрсетуге тырысты. Оның өлеңдерінде «білім» және «ақыл» — адамды адам ететін ең жоғары құндылықтар ретінде көрсетілген. Ол өз халқына білім алуды, ғылым мен өнерді игеруді насихаттап, ізгілікке жетудің жолы ретінде қарастырды. Абайдың «Толық адам» ілімі бойынша, адамның мінез-құлқы мен рухани дамуы тек білім мен ақыл арқылы жетіледі.

2. **Жоғары моральдық құндылықтар.** Абайдың шығармашылығында моральдық аспектілерге үлкен көңіл бөлінген. Ақын қазақ қоғамындағы әлеуметтік теңсіздіктер мен моральдық құлдырауға қарсы шықты. Абайдың ойынша, тек жақсы мінез-құлық, адалдық, адамгершілік адамды шынайы бақытқа жетелей алады. Оған деген сұрақтар мен жауаптар «Адам бол» деген ұғыммен тікелей байланысты. Ол адамның ішкі дүниесіне, жүрек тазалығына баса назар аударды. Ақынның «Өлең — сөздің патшасы, сөз сарасы» деген сөзінде өнер мен сөздің адам бойындағы моральдық қасиеттерді қалыптастырудағы рөлі айтылады.

3. **Дүниетанымдағы рухани ізденістер.** Абай өз шығармаларында адам өмірінің мәні, әлемнің жаратылысы, адамның Алламен қарым-қатынасы сияқты философиялық мәселелерді қозғады. Ол «жақсы мен жаманды», «дұрыс пен бұрысты» ажырата білетін адамды тәрбиелеуді мақсат етті. Абайдың дүниетанымында адам өз іс-әрекеттеріне жауапкершілікпен қарауы тиіс деп айтылған. Абайдың философиясы бойынша, адам тек сыртқы дүниемен ғана емес, өзінің ішкі дүниесімен де бетпе-бет келіп, рухани ізденісте болуы қажет.

Абай Құнанбайұлы өз дәуіріндегі әлеуметтік мәселелерді ашып көрсетуге талпынды. Ол қазақ қоғамының тұрмыс-тіршілігін, халқының надандығын, мәдени жетіспеушілігін, әділетсіздікті сынға алып, қоғамды қайта құруды армандады. Ақынның көптеген өлеңдері мен қара сөздерінде оның замандастарының әлеуметтік жағдайы мен өмірдегі қиындықтары жайлы ойланып, халықтың қоғамдық-әлеуметтік мәселелерін қозғайтыны көрінеді.

1. **Қоғамдағы надандық және білімнің қажеттілігі.** Абай өзінің өлеңдерінде қоғамдағы надандықтың адамдардың рухани дамуына қалай кедергі келтіретінін көрсетуге тырысты. Ол өз

шығармаларында, әсіресе, «Ғылым таппай мақтанба», «Интернатта оқып жүр» деген өлеңдерінде халықтың білімсіздігін сынады. Ақынның айтуынша, надандық адамдарды тұрмыс деңгейінде де, рухани дамуда да төмендетеді. Абай қоғамның дамуы үшін білім алудың, ақылды, ойлы адамдардың қалыптасуының маңыздылығын үнемі атап өтті.

2. **Әлеуметтік теңсіздік және әділетсіздік.** Абай өз шығармашылығында қоғамдағы әлеуметтік теңсіздікті жиі сынады. Ол өзінің өлеңдерінде кедейлер мен байлар арасындағы айырмашылықты, сұлтан мен қара халық арасындағы әділетсіздікті, білім мен мәдениеттің жетіспеушілігін көрсетіп отырды. Абай әділетті қоғам құрудың қажеттілігіне баса назар аударды. Ақынның ойынша, әлеуметтік теңдік пен әділеттілік жоқ жерде қоғамның дамуы мүмкін емес.

3. **Қоғамның дәстүрлі көзқарастары мен жаңашылдықты үйлестіру.** Абай өзінің шығармашылығында дәстүр мен жаңашылдықтың арасындағы қайшылықтарды көре отырып, қоғамды алға жетелейтін жаңашыл ойларды да айтқан. Ол қазақ қоғамының ескі әдет-ғұрыптарынан арылып, жаңа, ғылымға негізделген көзқарастарды қабылдауды ұсынды. Абай қазақ халқының жастарын шыншылдыққа, адалдыққа, білімге шақырды. Бірақ ол жаңашылдықты тек дәстүрлерді терең түсіне отырып қабылдауды және жаңа ойларды қоғамның дамуына сай енгізуді ұсынды.

Абай Құнанбайұлының шығармашылығы қазақ қоғамының әлеуметтік және рухани мәселелеріне терең үңілген. Ол өз кезіндегі халықтың жағдайын, кемшіліктерін, рухани және моральдық дағдарыстарын көре білді. Абайдың шығармашылығы бүгінгі күнде де өзінің өзектілігін жоғалтқан жоқ. Оның философиялық көзқарастары мен әлеуметтік тақырыптары қазіргі қоғам үшін де маңыздылығын сақтайды. Абайдың рухани ізденістері мен әлеуметтік мәселелерді қозғаған шығармалары оқырманды адамгершілік, білім, әділеттілік, ізгілік сияқты адамзаттық құндылықтарға тәрбиелейтін баға жетпес мұра болып табылады.

ЖЫЛ САНАУ





Түркістан облысы, Жетісай ауданы



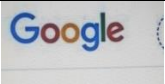


«Ә.Молдағұлова атындағы №34 жалпы білім беретін мектеп» КММ



бастауыш сынып мұғалімі

Жумакалыева Зинаш Жумакалыевна

Бөлім:	Уақыт
Сынып:	3 «А»
Сабақтың тақырыбы:	№28 сабақ.. Жыл Санау
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаты:	3.1.3.1 шығармадағы кейіпкерлердің мінез-құлқы мен іс-әрекетіне, ондағы оқиғаларға сүйеніп, сюжеттің дамуын болжау 3.2.1.2 шығарманы іштей саналы түрде түсініп, көз жүгіртіп, шолып, түртіп алып, қажетті ақпаратты тауып, белгі қойып,сын тұрғысынан бағалап оқу
Сабақтың мақсаты	Шығармадағы кейіпкерлердің мінез-құлқы мен іс-әрекетіне, ондағы оқиғаларға сүйеніп, сюжеттің дамуын болжайды
Құндылықтар және оның мақсаты:	Сабақ құндылығы: ТӘУЕЛСІЗДІК ЖӘНЕ ОТАНШЫЛДЫҚ
Ай құндылығы:	Өз елінің тарихы, мәдениеті туралы алғашқы түсінікті

Әділдік және жауапкершілік	қалыптастыру Апта дәйексөзі: Халқыңа адал бол, жауыңа қатал бол, досыңа адал бол!			
Сабақтың барысы				
Сабақтың кезеңі// уақыты	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы 5 минут	Ұйымдастыру кезеңі Сабаққа психологиялық дайындық «Амандасу» әдісі  «15 қараша Ұлттық валюта күні» мерекеге орай 500, 2000, 5000 теңгелік купюралармен топқа бөлу	Жылы лебіздер айтады Топқа бөлінеді	Мадақтау арқылы бағалап отыру Бірін-бірі бағалау  	Музыка Қозғалыстар Қима ақша қағаздар
Өткенді пысықтау 5 минут	Үй тапсырмасын тексеру Сұрақтарға жауап береді. Өтілген тақырыптарды пысықтайды. «Фри таяқшалары» әдісімен сұрақ жауап алу	Өткен тақырыпты пысықтайды. Сұрақтарға жауап береді.	ҚБ «Шапалақ» Дескриптор: Сұрақ қояды, жауап береді-16	Қима парақ
Сабақтың ортасы 24 минут	 аңа тақырып Сабақтың тақырыбы мен мақсатын жариялау «Google» әдісі 1-тапсырма Мәтінді оқы. Жыл басы (Ертегі)	Мәтінді оқиды	ҚБ: «Шапалақ»	оқулық

<p>Сергіту сәті 2 минут</p>	 <p>«Әке толғауы» күйіне би қымилдарын 2-тапсырма Жыл он екі айдың қазақша атауларын ата. Тышқан Сиыр Барыс Қоян Ұлу Жылан Жылқы Қой Маймыл Тауық Ит Доңыз ЕБҚ 3-тапсырма Мәтіннің негізгі ойына сай келетін нақыл сөздер ойластыр. Мақтаншақтық бос сөз. Мақтаншақтық жүзеге аспас.</p>	<p>Суретпен жұмыс</p> <p>Бірге қимыл жасайды</p> <p>Тапсырманы орындайды</p>	<p><u>Дескриптор:</u> Мақалды түсіндіреді -16 Сұрақ қояды, жауап береді-16</p>  <p>ҚБ «Шапалақ» <u>Дескриптор:</u> Сұраққа жауап береді-16 Жыл он екі айдың қазақша атауларын атайды -16</p> <p>Қошемет көрсету</p>	 <p>оқулық Маркер Суреттер музыка Заттардың суреттері</p>
<p>Сабақты қорыту 6мин</p>	 <p>ЕҚБ 4-тапсырма Мәтінге сүйеніп, әр жылды сипаттап айт. Сиыр жылы-кеңшілік жайылымға мол болатындай ауа райы және молшылық болады дейді. Барыс жылы- адамдар керемет байлыққа кенеледі. Жылқы жылы- адамдар жылқы сияқты шауып шабыттанып керемет көңіл күйде жүреді.</p>	<p>Тапсырманы орындайды</p> <p>Тапсырманы орындайды</p>	<p>ҚБ «Шапалақ» <u>Дескриптор:</u> Мәтіннің негізгі ойына сай келетін нақыл сөздер ойластырады -16 Жеке жұмыс жасайды-16</p>  <p><u>Дескриптор:</u></p>	<p>Оқулық Маркер Суреттер Заттардың суреттері Оқулық</p>

	<p>Жұппен жұмыс Ф. С. 5-тапсырма Бөлімнің қалай аталып тұрғанына зер сал. Төмендегі сөздер қатарын толықтыр және түсіндір. Ғасыр, жыл, ай, апта, күн, сағат, секунд. 6-тапсырма Ертегі бойынша 5–6 сұрақ құрастырып, жауап беріндер. 1)Жануарлар не үшін таласты? Жануарлар жыл басы болуға таласты. 2)Түйе не дейді? Адамның жұмысын жасаймын, алысқа су шөпсіз барамын, тіпті шөлді жерлердеде ауыр жүктерді көтере аламын. 3)Ит не дейді? мен болсам жануарларды дүние мүлікті дұспандардан қорғаймын дейді. 4) жыл басы кім болды? Жыл басы тышқан болды. 5) Тышқан қалайша жыл басы болды? Тышқан қулық жасап, түйенің өркешіне мініп жыл басы болды.</p>	<p>Сұрақтарға жауап береді</p> <p>Тапсырманы орындайды</p> <p>Тапсырманы орындайды</p>	<p>Мәтінге сүйеніп, әр жылды сипаттап айтады -1б</p> <p><u>Дескриптор:</u> Бөлімнің қалай аталып тұрғанына зер салады-1б Төмендегі сөздер қатарын толықтыр және түсіндіреді-1б</p> <p><u>Дескриптор:</u> Сұрақтарға жауап береді-1б Қорытынды ой айтады-1б</p> 	<p>Су</p> <p>реттер</p> <p>Заттардың суреттері</p> <p>Оқулық</p> <p>Суретт</p> <p>ер</p> <p>Заттардың суреттері</p> <p>Оқулық</p> <p>Суреттер макеттер</p>
<p>Кері байланыс 2 минут</p>	<p>Кері байланыс:</p> <p><i>БІЛІМ ҚОРЖЫНЫ</i></p>  <p>Үй тапсырмасы: Оқу</p>	<p>Кері байланыс береді</p>	<p>«Білім гүлі» әдісі</p>	<p>Кері байланыс парақшалары</p>

СПОРТТЫҚ ЖӘНЕ ҚОЗҒАЛМАЛЫ ОЙЫНДАР. ВОЛЕЙБОЛ ОЙЫНЫ





*Түркістан облысы, Жетісай ауданы
«Ә.Молдағұлова атындағы №34 Жалпы білім беретін мектебі» КММ
дене шынықтыру пәнінің мұғалімі
Елжанов Марат Серікбайұлы*

Бөлім	5-бөлім. Командалық ойынның қозғалыс дағдысы
Сабақ тақырыбы	Ойын арқылы сенімділікті бекіту Спорттық және қозғалмалы ойындар. Волейбол ойыны: Қысқа көтерілген допты шабуылдап соғу әдістерін үйрету. Екінші сызықтан шабуылдап соғу әдістерін үйрету.
Оқу мақсаттары	10. 2. 1. 1. Өзгермелі жағдайларға жауап қайтара білу қимыл әрекеттерімен байланысты және балама идеяларды бағалау Спорттық ойын ережелерін және әдіс-тәсілдерін меңгеру
Сабақ мақсаттары	Қимыл-қозғалыс әрекеттері арқылы өзгермелі жағдайға жауап қайтара білуге бейімделу
Бағалау критерийлері	Көшбасшылық дағдыларын көрсетіп, командалық жұмысты орындайды.
Тілдік мақсаттар	Оқушылар: Жеңіл атлетикадан арнайы қозғалыс әрекеттерін талқылап, көрсетіп, талдай алады. Пәндік лексика және терминология мыналарды қамтиды: екпін алу, итерілу, ұшу, қону, «Ұшу фазасы», «Қайшылай басу», қозғалыс сапалары: күш, жылдамдық, шыдамдылық, иілгіштік, ептілік, қадамдар, секірулер, лақтырулар, жылдамдату, қауіпсіздік, тәуекел, сөре, сөрелік екпін, қашықтық бойымен жүгіру, сөреге келу, бір орыннан, жүгіріп келіп лақтыру, екпін алу кезіндегі адымның ұзындығы, лақтыру кезіндегі дәлдік, дұрыс қону, секіру мен лақтыру кезеңдері, жүгіру ырғағы. Талқылауға арналған сұрақтар: - секіру мен лақтыруды орындаған кезде, неліктен қатаң түрде қауіпсіздік ережелерін сақтау керек? - лақтыру кезінде қандай техникалық қауіпсіздік ережелерін сақтау керек? - секірулер орындалатын тапсырмаларда жарақат алып қалу мүмкіндіктерін қалай азайта аласыздар? - ұзындық пен биіктікке секіруді үйрету кезінде алдын-ала дайындық жаттығуларын неліктен ретімен орындау маңызды? - дене қыздыру жаттығуларын қай ретпен орындау керек? - қысқа және орта қашықтықтарға жүгіруге арналған тапсырмаларға дайындалу кезінде, арнайы жаттығуларды орындау қаншалықты қажет?
Құндылықтарды	Ынтымақтастық: өзара жақсы қарым-қатынас орнатады, ынтымақтастық

дарыту	<p>дағдыларын қалыптастырады, бір-біріне көмек көрсетеді.</p> <p>Академиялық әділдік: бір-бірін әділ бағалайды, идеялары мен ой-пікірлеріне құрметпен қарайды.</p> <p>Өмір бойы оқу: алған білімін өмірмен байланыстырады, кері байланыс орнатады, білім алуға деген сүйіспеншілікті қалыптастырады.</p> <p>Патриотизм және азаматтық борыш: отанға деген сүйіспеншілікті, адалдықты, өз іс-әрекеттерімен дәлелдейді.</p> <p>Өзіне және өзгеге құрмет: топтық жұмыс, жұптық жұмыс кезінде жүзеге асырады.</p> <p>Еңбек пен шығармашылық: альтернатив ойынды ұйымдастырады, ойын барысында жеңіске талпынады.</p>
Пәнаралық байланыстар	Биология, физика, математика, қазақ тілі, өзін-өзі тану, музыка
АКТ қолдану дағдылары	Ұялы телефон, планшет, ноутбук
Бастапқы білім	Спорт ойындарын ойнау шеберлігін меңгерту. Білім алушылар командалық ойындардың түсініктерін біледі.

САБАҚТЫҢ БАРЫСЫ

<i>Сабақтың кезеңдері</i>	<i>Оқушының әрекеті</i>	<i>Педагогтің әрекеті</i>	<i>Оқу ресурстары</i>
<p>Сабақтың басы</p> <p>10 минут</p>	<p>Дайындық бөлімі: Оқушыларды қатарға тұрғызу. Сәлемдесу. Рапорт қабылдау. Оқушылардың спорттық киімдеріне назар аудару. Сабақтың тақырыбымен және мақсатымен таныстыру. Бағалау критерийлерін анықтау. Техника қауіпсіздігін ескерту. Бой жазу жаттығуларын орындау. Тыныс жолдарын қалпына келтіру.</p> 	<p>Оқушылардың қатарда тұзу тұруын қадағалау. Келмеген оқушылардың себебін анықтау. Оқушылардың сабақтың тақырыбы мен мақсатын мұқият тыңдауын қадағалау. Бой жазу жаттығуларын ережеге сай орындалуын қадағалау.</p>	<p>Відеоярық, секундмер, конустар, волейбол бағаналары мен торы, волейбол доптары, бор</p> <p>http://zdogovorka.ru/fizicheskie/igtv-sportivnye/volejbol-pravila-igtv-v-volejbol/</p>
	<p>(Т, ПЖЖ, Ф) «Передачи по вызову» Командалар алаңның бір жағынан сөре сызығында тұрады. Олардың алдында 10-12 адым қашықтықта шеңбердің ішінде доптар жатады. Ойыншылар рет</p>	<p>Сұраңыз: Жақсы ойнау үшін ойын комбинацияларын қалай жақсартуға болады? Ойын</p>	

	<p>бойынша саналады. Мұғалім кез келген санды шақырады, ал ол допқа ұмтылады. Қолына допты алып, жоғарыдан тізбектің басында тұрған әріптесіне қайтарып, қайтадан қабылдайды. Тез екі рет допты қайтарған ойыншының командасына 1 ұпай беріледі. Одан кейін қалған ойыншылар (кез келген ретімен) шақырылады. Көп ұпай жинаған команда жеңіске жетеді.</p>	<p>барысында қауіпсіздік ережелерін сақтау қаншалықты маңызды? Біздің командамызда көшбасшының дағдылары қалай байқалғанын айта аласыз ба?</p>	
	 <p>(С, Т) Үйренген ойын комбинацияларын қолдана отырып, сыныпты бірнеше командаларға бөліп, волейболдан кіші чемпионат өткізу.</p>	<p>Ойын ережесін сақтау. Оқушылар төрешінің, көмекшінің, бақылаушының рөлін атқара алады. Сұраңыз: Волейболшыға қандай көшбасшы дағдылары қажет? Жақсы ойнау үшін ойын комбинацияларын қалай жақсартуға болады? Ойын барысында қауіпсіздік ережелерін сақтау қаншалықты маңызды?</p>	
	<p>Спорттық және қозғалмалы ойындар. Волейбол ойыны: Қысқа көтерілген допты шабуылдап соғу әдістерін үйрету; Екінші сызықтан шабуылдап соғу әдістерін үйрету;</p>		
<p>Сабақтың соңы 5 минут</p>	<p>Сабақты қорытындылау: Мақсаты: Қол жеткен нәтижелер туралы ойлану, өзіндік талдау жүргізуге дағдыландыру. Тақырыпты меңгеру деңгейін анықтау. Сипаттама: Оқушылар өз беттерінше сабақтың басында қойылған сұраққа жауап береді. Өткен тақырып туралы кері байланыс беру үшін мұғалім сұрақ қояды, оқушылар ауызша жауап береді. Мұғалім әрекеті: Сұрақ-жауап арқылы кері байланыс жүргізеді. Сабақ басында қойылған сұрағына әр оқушыдан жауап сұрайды. Жақсы нәтижеге қол жеткізген оқушылар мен</p>		

	<p>үздіктерді атайды. Жетілдіру жаттығуларын ұсынады.</p> <p>Оқушының әрекеті: Қиын болған немесе жүзеге асыра алмаған мәселелер бойынша сұрақ қояды. Үздік нәтиже көрсету үшін өзіндік ойлармен бөліседі. Сабақ басындағы мұғалім сұрағына жауап береді.</p> <p>Бағалау: Мұғалім оқушыларына өзіндік және бірін бірі бағалау арқылы білім бекітеді.</p>	
--	--	--

ҚОСЫМША АҚПАРАТ

<p>Саралау-оқушыларға қалай көбірек қолдау көрсетуді жоспарлау?</p> <p>Қабілеті жоғары оқушыларға қандай міндет қоюды жоспарлау?</p>	<p>Бағалау-оқушылардың материалды меңгеру деңгейін қалай тексеруді жоспарлайсыз?</p>	<p>Денсаулық және қауіпсіздік техникасының сақталуы</p>
<p>Саралау барысында оқушылардың деңгейін анықтап, деңгейлері бойынша тапсырмалар бердім. Сабаққа белсенді қатысып тапсырманы дұрыс орындаған оқушыларды ауызша мадақтау арқылы бағаладым. Деңгейі жоғары оқушылармен араластырып білім деңгейлерін көтердім.</p>	<p>Оқушылар бір-біріне кері байланыс берді. «Қолмен белгі беру», «Бір минуттық эссе», «Ауызша бағалау» әдісі арқылы рефлексия жасалды.</p>	<p>Тапсырмаларды орындау кезінде спорттық құралдардың дұрыс орналасуына көңіл бөлу. Дене қыздыру жаттығуларының орындалуына аса көңіл бөлу, икемділікті дамытуға септігін тигізеді. Дене қуатын үнемдеу шарттары. Дұрыс тыныс алу. Сабақтың барысында техника қауіпсіздік ережелерін сақтау</p>
<p>Сабақ бойынша рефлексия</p> <ul style="list-style-type: none"> -Сабақ мақсаттары, оқу мақсаттары дұрыс қойылған ба? -Оқушылардың барлығы ОМ қол жеткізді ме? -Сабақта саралау дұрыс жүргізілді ме? -Сабақтың уақыттық кезеңдері сақталды ма? -Сабақ жоспарынан қандай ауытқулар болды, неліктен? 	<p>Сабақ мақсаттары, оқу мақсаттары жоспар бойынша нақты қойылған. Сабақ соңында барлық оқушы оқу мақсатына қол жеткізді. Сабақ соңында саралау жүргізіліп, сабақ қорытындыланды. Кіріспе бөлім 10 минут, негізгі бөлім 25 минут, қортынды 5 минут регламент сақталды. Сабақ жоспарынан ауытқулар болған жоқ</p>	

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ НЕЙРОСЕТЕЙ В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ



*Улытауская область, город Сампаев
КГУ "Общеобразовательная школа №25"
учитель начальных классов, педагог-эксперт
Аюбекова Карлыгаш Абулкановна*

Современные технологии, включая нейросети, находят всё большее применение в образовательной сфере. Они предлагают новые способы взаимодействия с учениками, делают обучение интереснее и эффективнее, особенно в начальных классах.

Расширенные возможности использования нейросетей

1. Обучение через виртуальных помощников

Нейросети можно использовать для создания виртуальных учителей или ассистентов. Они могут:

Помогать детям разбираться в сложных темах, объясняя материал в доступной форме.

Проводить викторины и задавать вопросы, чтобы проверить понимание темы.

Предоставлять мгновенную обратную связь, мотивируя учеников.

Пример: голосовые помощники на базе нейросетей могут разговаривать с детьми, развивать их речь, тренировать произношение или иностранный язык.

2. Автоматическая адаптация учебного процесса

Нейросети могут анализировать результаты выполнения заданий учеником и подбирать уровень сложности упражнений.

Если ребенок справляется с легкими задачами, система предложит более сложные.

Если возникают трудности, задания будут упрощены, чтобы снизить стресс и улучшить восприятие материала.

Прогресс ребенка фиксируется, что помогает учителям отслеживать динамику обучения.

3. Создание образовательного контента

Нейросети способны генерировать учебные материалы, такие как:

Иллюстрации для объяснения темы.

Истории, сказки или задачи, адаптированные под интересы и возраст детей.

Видеоуроки с анимацией, которые делают обучение увлекательным.

Пример: системы, подобные DALL-E или ChatGPT, могут помогать создавать обучающие игры, тесты или даже цифровые книги.

4. Диагностика способностей и трудностей учеников

С помощью анализа данных нейросети могут выявлять особенности развития ребенка, включая: Слабые и сильные стороны в обучении.

Риск возникновения дислексии, дисграфии или других трудностей.

Эмоциональное состояние, что особенно важно для детей младшего возраста.

5. Обучение программированию и основам искусственного интеллекта

Даже в начальной школе детям можно показывать базовые принципы работы технологий. Это помогает:

Развивать логическое мышление.

Увеличивать интерес к науке и технике.

Закладывать основы будущей цифровой грамотности.

6. Реализация игровых форм обучения

С использованием нейросетей можно создавать игры, которые одновременно обучают и развлекают.

Математические или языковые викторины.

Игры на развитие памяти и внимания.

Квесты с элементами обучения, где дети решают задачи для достижения цели.

7. Поддержка учителей

Для педагогов нейросети могут стать мощным инструментом:

Автоматизация проверки письменных работ.

Анализ общего уровня класса и рекомендация оптимальных методик обучения.

Создание индивидуальных планов для учеников с особыми потребностями.

Преимущества использования нейросетей:

Экономия времени учителя.

Повышение заинтересованности учеников.

Возможность работы с большим количеством данных для точной адаптации обучения.

Поддержка индивидуальных особенностей каждого ребенка.

Возможные риски:

Сложности внедрения из-за нехватки оборудования или подготовки учителей.

Риск утраты данных или их некорректного использования.

Избыточная зависимость от технологий, что может снизить творческое развитие.

Примеры использования нейросетей на практике

Программы, которые помогают детям с речевыми нарушениями, используя автоматическое распознавание речи.

Системы наподобие "Умных тетрадей", которые проверяют и анализируют почерк, правописание и арифметику.

Виртуальные экскурсии, генерируемые на основе запросов детей: посещение музеев, природы или исторических мест.

Заключение

Использование нейросетей в начальных классах открывает большие возможности для улучшения образовательного процесса. Они помогают сделать обучение интерактивным, увлекательным и персонализированным. Однако для их эффективного внедрения важно подготовить педагогов и обеспечить школы необходимыми ресурсами. Баланс между традиционными методами и новыми технологиями станет ключом к успешному обучению в будущем.

ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАР - ТӘРБИЕНІҢ ТҮП ҚАЗЫҒЫ

(Ұлттық сайыс)

Шығыс Қазақстан облысы, Өскемен қаласы

«Ақ бота» балабақша-бөбекжайы» ҚМҚК

Педагог – психологы Касымканова Эльвира Айтмухамбетовна

Қазақ тілі пәнінің мұғалімі Даутханова Әсем Талғатбекқызы

Бейнелеу пәнінің мұғалімі Исалинова Гаухар Жанибековна

Тақырыбы: Ұлттық құндылықтар-тәрбиенің түп қазығы

Міндеті: Тәрбиеленушілердің ұлттық құндылықтар мен ұлттық ойындар туралы түсініктерін кеңейту. Ұлтжандыққа, отансүйгіштікке, тарихын, мәдениетін, салт-дәстүрін терең меңгеруге, ана тілін қадірлей білуге үйрету. Біртұтас тәрбие бағдарламасы негізінде ата-аналардың балабақшамен қарым-қатынасын күшейту, берекелі отбасы мәдениетін дамыту.

Көрнекіліктер: слайд, эмблема, оюлар, керуен, қоржын, киіз үй, сандық, домбыра, тайқазан, ұлттық ойындар.

Түрі: ұлттық сайыс

Өткізілу барысы

1. Ұйымдастыру

Қарсы алу. 1-бала: Сүйінші, сүйінші біздің балабақшада ерекше күн, бізге қонақтар келді.

2-бала: Ендеше қонақтарды шашумен қарсы алайық!(күй қосылып шашу шашылады)

2. Амандасу (Ою-өрнек сәніміз)

Қазақ тілі пән мұғалімі - Даутханова Әсем:

Армысыздар! құрметті жаны жайсаң ата-аналар бүгінгі «Ұлттық құндылықтар-тәрбиенің түп қазығы» атты ұлттық сайысымызға қош келдіңіздер!

Педагог-психолог - Касымканова Эльвира: Сәлем сөздің анасы дегендей сәлемімізді оюмен жеткізейік.

Қазақ тілі пән мұғалімі – Даутханова Әсем:

Қазақ билері әділ және елге сыйлы болған. Олар әділдігімен, бір ғана сөзімен небір мәселелерді шеше білген. Бүгінгі тартысқа, қызыққа толы сайысымызға төрелік жасайтын, әділ шешім шығаратын, әділ бағасын беретін әділқазы мүшелері:

1. Мекеме директоры: Оралханова Айгерім Оралханқызы

2. Тәрбиеші: Мурзагалиева Гүлнара Болатхановна
(Бүгінгі сайысымыз 5 балдық жүйемен бағаланатын болады)

Бейнелеу пәнінің мұғалімі – Исалинова Гаухар:

Құрметті ата-аналар 2 топқа бөлініп алайық. (музыка қосылып, эмблемалар тағылады) Топ аттары сұралады.

1. «Тұмарша» -Балақан тобы

2. «Құсқанат» -Ақ қанат тобы

Барлықтарыңызға сәттілік!

3. Қоржын ашу

Педагог-психолог- Касымканова Эльвира:

Ал енді қоржын ашатын уақытта келді. Қоржын ашайық. (Музыка қосылады ата-аналар өз қоржындарын ашып, таныстырады)

4. Қазақ ауылдарына саяхат

Бала: Алақай! Алақай! Біздің ауылда той болғалы жатыр. Той басталды! Той басталды! (атпен шауып жүгіріп өтеді)

1-Ауыл «Ақындар ауылы»

Бейнелеу пәнінің мұғалімі – Исалинова Гаухар: Тойымызды ақындар ауылынан бастайық!
(арнау-өлеңдер оқылады)

Алинұр

Армысыздар халайық,
Сәлем беріп алайық.
Ақындар деген ауылым,
Ашар күннің арайын.

Ясмина

Тілі балдай баламыз,
Күннен қуат аламыз.
Алдыменен сіздермен,
Амандасып аламыз.

Қазақ тілі пән мұғалімі – Даутханова Әсем:

Амандасу салтымыз армысыздар
4 көзіңіз түгелдей бармысыздар
Бүгінгі күн баршамызға құтты болсын
Ата-аналар, тәп-тәтті балапандар.

Сәлемменен бастаған сөздің басын
Ұлықтаған қашанда дәстүр салтын
Бақшамызға ата-ана қош келдіңіз
Құрметпен, қошеметпен қарсы алдым.

Қазақтың салт-дәстүрі, дана салты
Шашу шашып, арнаулар да арналды
Ойнап – күліп, би билеп, әндетейік

Ақындар ауылында той басталды.

Той қалай ыстық бауырсақсыз өтеді. Ендеше ошаққа бауырсақ пісіріп, тайқазандағы ыстық бауырсақ сұрақтарына жауап беріп алайық.

1. «Тайқазан сұрақтары» ойыны

Шарты: 1. Ойынға әр топтан (4 ата-ана қатысады) 2 ата-ана кедергілерге бауырсақтың жасалу жолын орналастыра отырып тайқазанға жету керек. Сіздерге бауырсақ пісіруге қажетті заттар қойылған. Тайқазанда пісіп жатқан бауырсақтан 1 алып бауырсақ жинайсыздар. Ал бауырсақты жинап тұрған екі-ата-ана сіздер ыстық бауырсақтағы сұрақтарға жауап бересіздер. (Жинаған бауырсақ саны мен бауырсақтағы сұрақтарға жауап беру арқылы бал жинайды)

2. «Айтыс-қазақтың төл өнері»

Шарты: «Тұмарша» және «Құсқанат» топтары «Қазіргі заман балалары қандай?» және «Бұрынғы заман балалары қандай?» тақырыбында айтысады.

Қазақ тілі пән мұғалімі – Даутханова Әсем:

Ақындар ауылынан қоржындарыңыз құр қайтпасын. Бүгінгі ақындар ауылындағы тойдан сарқыт ала кетіңіздер. (Ақындар ауылынан сарқыттар таратылады)

2-Ауыл «Ойын алаңы»

(Күй қосылады) Ақ бота балабашасына алыстан жол жүріп керуен келеді. Керуен қоржынға салып маталар, қызықты ойындар ала келе жатыр. Керуенді күтіп алайық.

Педагог-психолог – Касымканова Эльвира: Керуендердің қоржындарын ашайық. Қоржындағы ойындарды алып сипаттама берейік. Жарайсыздар! Енді осы ойындарды ойнайық!

1. Теңге алу ойыны (балалармен ойнатылады)

Шарты: балалар шеңбер бойымен атпен шауып жүріп нысанадағы теңгені алады. (Кім бірінші болып теңгені алса, сол топқа 1 ұпай беріледі)

2. Садақ ату ойыны (ата-аналар ойнайды)

(Садақ ату өнері көрсетіледі)

Шарты: сайысқа қатысушы 2 топ 2 қатарға тұрады. Садақ атады. Нысана ату барысында ұпайлар жинайды.

3. Арқан тарыс ойыны.

Шарты: Екі топтың балалары арқанды тартады. Мәре сызығынан асқан топ жеңіске жетеді. (жеңіске жеткен топ 5 ұпайға ие болады)

4. Бәйге ойыны

Шарты: Екі топтың балалары аттарын жарыстырып бәйге ойынын ойнайды. (кімнің аты бірінші келсе 5 ұпайға ие болады.)

Ойындар алаңының сіздерге тойбастарлары бар. (тойбастарлар таратылады)

5. Шаш өру.

3-Ауыл «Шеберлер ауылы»

Бейнелеу пәнінің мұғалімі – Исалинова Гаухар: Шеберлер ауылына қош келдіңіздер! Біздің ауыл ерекше. Бұл ауылда сегіз қырлы, бір сырлы шеберлер бар. Сол шеберлермен қолөнер жасайық.

1-топ: «Шебер қолдар» (балалар)

2-топ: «Іскер қолдар» (ата-аналар)

Шарты: «Шебер қолдар» (балалар сүзбеден құрт жасайды)

Шарты: «Іскер қолдар» (ата-аналар балаларға арналған ұлттық киімдер жасайды)

Музыкалық үзіліс.

Марапаттау:

Қазақ тілі пән мұғалімі – Даутханова Әсем:

«Бір шаңырақ астында»

Құрметті ата-аналар әрқашанда береке-бірлікте, ұйымшылдықта болайық.

Барлығымыз бірге бір шаңырақ астына жиналайық. **«Жақсы адамдарым»** әнімен аяқталады.

Біз сіздермен қоштаспаймыз, келесі кездескенше күн нұрлы болсын!

«Тілектер топтамасы» альбомына өз тілектеріңіз бен ұсыныстарыңыз болса жолдап кетулеріңіз сұралады.